

**VLAAMS VERBOND VAN HET KATHOLIEK
SECUNDAIR ONDERWIJS**

LEERPLAN SECUNDAIR ONDERWIJS

CREATIE EN MODE

Tweede graad TSO

Licap - Brussel D/1999/0279/037A - september 1999

INHOUD

LESSENTABEL	5
ALGEMEEN DEEL	7
[AV PLASTISCHE OPVOEDING KV BEELDENDE VORMING CREATIE	15
TV MODE VORMGEVING	29
PV PRAKTIJK MODE	41
TV TOEGEPASTE PSYCHOLOGIE/OPVOEDKUNDE SOCIALE EN COMMUNICATIEVE VAARDIGHEDEN	51
 <u>COMPLEMENTAIR GEDEELTE</u>	
[AV PLASTISCHE OPVOEDING/ KV BEELDENDE VORMING/ TV MODE KOSTUUM- EN KUNSTGESCHIEDENIS	63

LESSENTABEL

zie www.vvkso.be

CREATIE EN MODE

Tweede graad TSO

ALGEMEEN DEEL

In voege vanaf 1 september 1999

D/1999/0279/037A

INHOUD

1	VISIE OP DE STUDIERICHTING ‘CREATIE EN MODE’	9
2	PROFIEL VAN DE LEERLING	10
3	HET LEERPLAN EN HET OPVOEDINGSPROJECT	10
4	EVALUATIE	10
5	MINIMALE MATERIELE VEREISTEN	13

De vernieuwende trend die in de eerste graad 'Creatie en vormgeving' is opgestart, wordt doorgetrokken naar de tweede graad 'Creatie en mode'. We willen de horizon van de leerling verbreden door de ontwikkeling van een denk- en doeproces. Dit resulteert in originele (authentieke) creaties en gericht vormgeven. Door op deze wijze te werken zal de leerling op 16-jarige leeftijd een betere keuze kunnen maken naar verdere studies.

Het is belangrijk dat de theoretische ontleding van de ontwerpen voldoende diepgaand gebeurt. De ondersteuning door de algemene vakken moet optimaal worden benut. De leerling zal meer moeten nadenken over de verschillende aspecten van de productcyclus. Veel belang wordt gehecht aan de ontwikkeling van de persoonlijke, maatschappelijke en communicatieve vaardigheden. Het aanbod van inhouden blijft ruim zodat de leerling nog in andere studiegebieden in de derde graad kan instappen.

In de lessentabel merken we duidelijk dat de drie aspecten: Creatie, Vormgeving en Praktijk evenwaardig aan bod komen.

Binnen de lessen 'Creatie' wordt de creativiteit van de leerling optimaal aangesproken om bij het vormgeven tot een authentiek ontwerp te komen. Allerhande beeldinformatie uit de natuur en de cultuur zal als inspiratiebron gebruikt worden om ideeën te ontwikkelen en gestalte te geven. Dit beeldmateriaal wordt zo ruim mogelijk aangeboden via tijdschriften, trend-, kunst- en natuurboeken, dia- en videomateriaal, het Internet en cd-roms met specifieke software, museum- en tentoonstellingsbezoek en andere. Voor persoonlijke opdrachten wordt de leerling aangespoord aanvullende informatie en documentatie te verzamelen. Vanuit ieders eigenheid en creativiteit bekomen we een grote verscheidenheid in ontwerpen, die resulteren in een zo ruim mogelijk gamma van producten.

Ondanks de grote vrijheid, die de leerling geboden wordt, moeten de ontwerpen in de lessen 'Vormgeving' en 'Praktijk' kunnen vertaald worden in produceerbare en verkoopbare concepten.

In de presentatiefase worden de prototypes, in hun context, op diverse wijzen creatief gepresenteerd.

In de lessen 'Vormgeving' worden diverse functionele ontwerpen in soepele materialen eerst getoetst aan een marktonderzoek.

Ligt het ontwerp vast dan kan de modelontwikkeling gebeuren. Men zal de verschillende fasen, nodig voor de modelontwikkeling, ontleden. De leerling zal de diverse stappen van de ontwikkeling doorlopen en ze vastzetten, rekening houdend met de realiteit in de patroonafdeling. Vandaar dat het gebruik van CAD hier onmisbaar is, zowel bij de modelontwikkeling als bij het grafisch vastleggen. Aan de leerling worden kansen geboden om zich te ontwikkelen in het gebruik van computerprogramma's voor vormgeving en technisch tekenen. Het ontwerp wordt omgezet in een productierijp patroon.

De lessen 'Praktijk' worden gezien als een labo-opdracht. Het ontwerp wordt grondig geanalyseerd. De manier van produceren wordt grondig bestudeerd, rekening houdend met de verhouding prijs/kwaliteit, ergonomie, milieuvriendelijkheid en werkorganisatie. De productanalyse en het productieproces krijgen hier vaste vorm. Dit onderzoekwerk moet leiden tot de realisatie van het prototype dat in de collectie kan worden opgenomen.

Bij 'Sociale en communicatieve vaardigheden' zal de leerling inzicht krijgen in zichzelf. Er worden attitudes en sociale vaardigheden ontwikkeld die nodig zijn om te kunnen participeren en dialogeren in de maatschappij.

Het gaat zowel over het omgaan met de anderen (sociale vaardigheden) als om het planmatig kunnen opzetten van activiteiten (analyseren, plannen, realiseren en evalueren).

Daarbij gaat vooral aandacht naar communicatieve vaardigheden, verbaal en non-verbaal, met inbegrip van lichaamstaal.

2 PROFIEL VAN DE LEERLING

De leerling die kiest voor 'Creatie en mode'

- voelt zich aangesproken door het artistieke en heeft belangstelling voor de modewereld;
- moet goed kunnen waarnemen en feeling hebben voor kleuren en vormen;
- moet inspiratie kunnen zoeken in natuur, omgeving, kunst, materialen ... Daarbij kan een zekere vaardigheid in kleurencompositie en tekenen een pluspunt zijn;
- heeft interesse om nieuwe vormen en producten te ontwerpen en uit te werken en is praktisch ingesteld;
- is geboeid door eigentijdse media, die zullen gebruikt worden als bronnen voor ideeën;
- staat kritisch ten opzichte van het gebruik van energie en grondstoffen en van de milieuproblematiek. Een zekere aanleg voor commerciële aspecten als presentatie, marketing, onderhoud, klanttevredenheid is een pluspunt;
- kan zich inleven in ideeën en de gevoelswereld van anderen. Vlot zijn in omgang en in het krijgen en geven van positieve kritiek is nuttig;
- wenst studie- en doe-opdrachten vlot te combineren en is van plan om na het secundair onderwijs verder te studeren.

3 HET LEERPLAN EN HET OPVOEDINGSPROJECT

Een school wil haar leerlingen méér meegeven dan louter vakkennis. Haar intentieverklaring in dit verband is te vinden in het opvoedingsproject, waarin ook waardeopvoeding en christelijke duiding zijn opgenomen. Een leraar in een katholieke school heeft de taak om, waar de kans zich voordoet, naar het opvoedingsproject of een aspect daarvan te refereren. Als (mede)drager van het christelijk opvoedingsproject is hij alert voor elke kans die de school- en klasgebeuren biedt op de diepere dimensie aan te reiken. Hoe meer de leraar de leerlingen persoonlijk kent, hoe meer hij zal aanvoelen wanneer er openheid is om met de leerlingen door te stoten naar zins- en zijnsvragen.

4 EVALUATIE

Vooraf: in deze leerplannen is verschillende keren sprake van evaluatie, maar de context kan verschillend zijn. Zo is er sprake van de evaluatie van het afgewerkte product als laatste fase van het realisatieproces zelf (technologisch stappenplan). Deze vorm van evaluatie valt te onderscheiden van de evaluatie van de leerling enerzijds en van de leraar anderzijds.

Geraadpleegde werken:

BOELEN, R., HERTEWEG, C., VANDEPUT, L., WEYMIERS, C., Carpe didacta, Plantyn.

DE CORTE, E., Didactische evaluatie van het onderwijs (Studia Paedagogica), Universitaire Pers, Leuven, 1976.

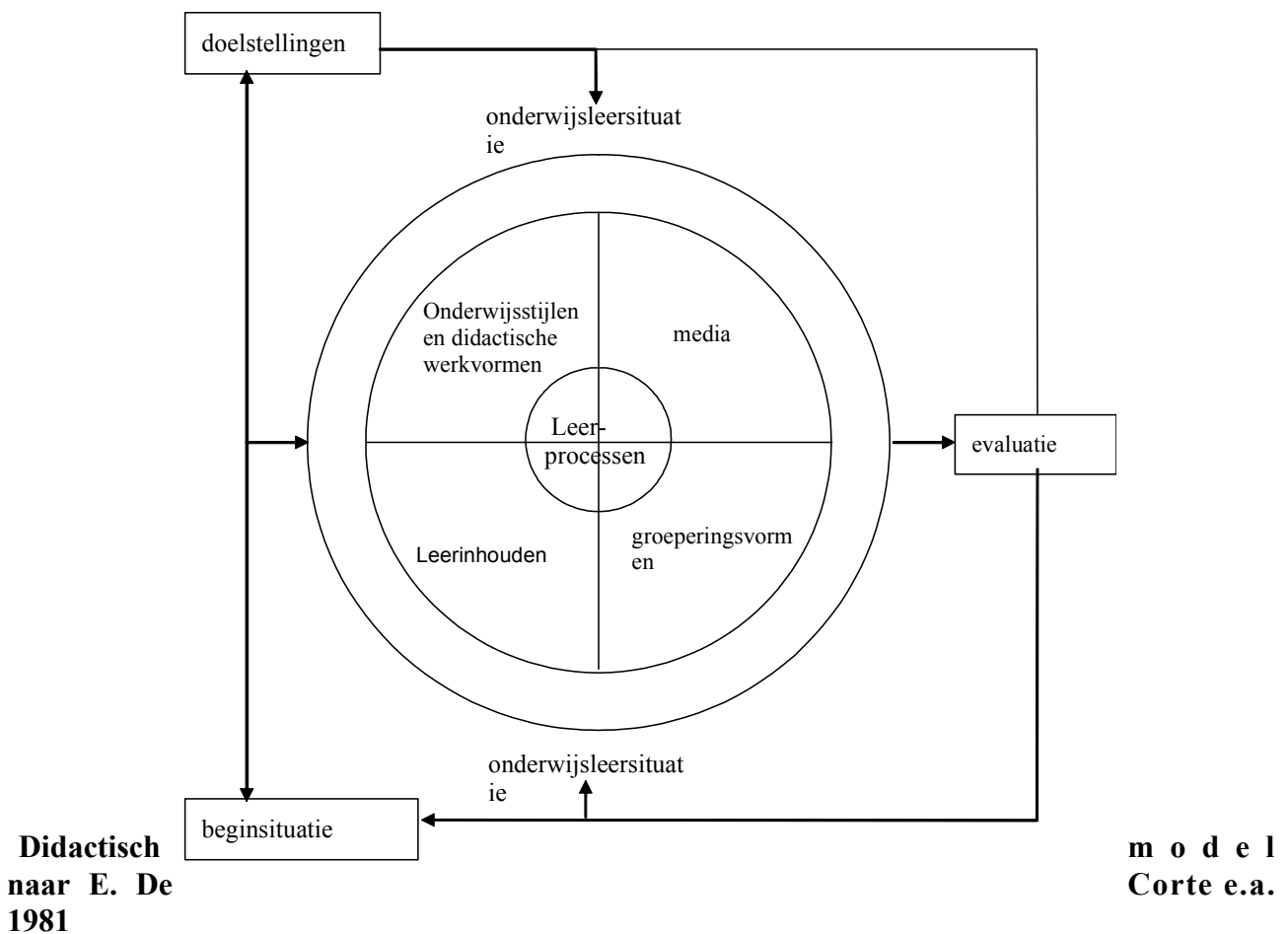
DE CORTE, E., Leren en onderwijzen in de basisschool, Wolters, Leuven, 1984.

4.1 Situering en belang van de evaluatie

Evaluatie is het aspect van het didactisch proces waardoor gepoogd wordt zich een oordeel te vormen over de efficiëntie

- van het leerproces dat de leerling heeft doorgemaakt, rekening houdend met de beginsituatie en de vooropgestelde doelstellingen;
- van de verschillende componenten die daartoe hebben bijgedragen.

Een goede evaluatie verstrekt dus zowel informatie omtrent de leerresultaten en het leerproces van de leerling, als over de didactische aanpak door de leraar. Hier beperken we ons tot de evaluatie van de leerling.

Evaluatie van de leerling is een proces waarbij men aan gedragingen en onderwijsresultaten, op systematische wijze verzameld, een waarde toekent en op basis van die waarde beslissingen neemt voor de toekomst. Men onderkent in dit proces drie stappen:

- 1 meten: gebruik maken van een meeteenheid,
- 2 beoordelen: vergelijken met een norm,
- 3 beslissen over de studievoortgang van de leerling.

Evaluatie veronderstelt ook rapportering: de informatie die de leraar haalt uit de evaluatie, zal aan de leerling en zijn ouders moeten meegedeeld worden. Beslissen over de studievoortgang betekent niet louter het toekennen van een A-, B-, of C-attest, maar heeft vooral te maken met remediëring in de

loop van het leerproces. Die remediëring helpt de leerling zijn leerproces en -resultaten te optimaliseren.

4.2 Product- en procesevaluatie

Zoals bij de evaluatie binnen het technologisch proces, kan men hier ook spreken van product- en procesevaluatie. Het product is in dit geval: de toets, het examen, het gerealiseerde werkstuk ... Men zou kunnen stellen dat dit het enige is dat wordt gemeten en beoordeeld. De beslissingen over de studievoortgang hangen in dit geval samen met de beoordeling van het (eind)resultaat dat de leerling behaalt, los van bv. zijn beginsituatie, zijn inzet, enz.

Vanuit de ervaring dat slaagkansen, zowel in verdere studies als in het beroepsleven, niet alleen voortvloeien uit de eindbeoordeling, en vanuit een meer leerlinggericht denken, is men de afgelopen jaren meer aandacht gaan besteden aan procesevaluatie. Niet alleen het product van het leren wordt gemeten en beoordeeld, maar de hele weg die de (individuele) lerende heeft afgelegd. Op die manier kan men andere elementen in rekening brengen, bv. de weg die de leerling heeft afgelegd om het bekomen resultaat te behalen, de geleverde inspanning, de attitudevorming, enz.

Het spreekt voor zichzelf dat procesevaluatie slechts kan wanneer men het proces op de voet volgt en dus permanent evalueert. Dit hoeft een evaluatie over een groter geheel niet uit te sluiten. Permanente evaluatie laat toe tijdig bij te sturen en zal de efficiëntie van het didactisch proces vergroten, zeker wanneer de leraar niet alleen de leerling bijstuurt, maar ook bereid is zijn eigen didactisch handelen in vraag te stellen en aan te passen.

4.3 Eisen ten aanzien van toetsen (productevaluatie)

4.3.1 Validiteit: meten wat men wil weten

Een leraar wil immers met een evaluatie-instrument informatie inwinnen over het al dan niet bereiken van de vooropgezette doelen (productevaluatie) of over de facetten van het leerproces (procesevaluatie).

Bij productevaluatie moet een goede proef een representatief staal toetsen uit de reeks doelstellingen die de leraar wenst te realiseren. De proef representeert dus niet noodzakelijk alle doelen die nagestreefd werden.

Bijvoorbeeld bij een les: 'inzicht in een modelpatroon' worden doelen nagestreefd in verband met benamingen van delen en omtreklijnen en aantal maten in een reeks. Indien de toets slechts opgaven bevat over benamingen van omtreklijnen dan worden meerdere doelen over het hoofd gezien.

4.3.2 Betrouwbaarheid: nauwkeurig en objectief het bereikte leerresultaat weergeven

Als er gesproken wordt over de betrouwbaarheid van een proef, dan heeft men het over de nauwkeurigheid en objectiviteit waarmee een score de prestatie van de leerling weergeeft. Betrouwbaar is een proef die het leergedrag (kwantitatief of kwalitatief) of leerresultaat beschrijft. Een leraar moet zich realiseren dat een toets nooit perfect betrouwbaar is, maar hij dient wel te streven naar een zo hoog mogelijke graad van betrouwbaarheid.

Leraren en leerlingen wensen dat de uitslag van een toets een eerlijk, waarheidsgetrouw beeld geeft van de geleverde prestatie. Bij een proef die objectief afgenomen, gecorrigeerd en gequoteerd wordt, is bij eenzelfde prestatie van twee verschillende leerlingen het resultaat noodzakelijk gelijk. Bij een objectieve proef moet het resultaat bij gelijke prestaties dus hetzelfde zijn, ongeacht wie de toets afneemt, corrigeert of quoteert.

4.4 Evaluatie van attitudes

Naast kennis en vaardigheden worden attitudes steeds belangrijker, ook in het bedrijfsleven. Via diverse kanalen krijgt het onderwijs signalen om aan attitudevorming meer aandacht te besteden. Vanuit het bedrijfsleven werd een ‘Schaal voor AttitudeMeting’ (SAM) aangereikt door het VKW (Verbond van Kristelijke Werkgevers en kaderleden) die in het bedrijfsleven hanteerbaar is en voor het onderwijs een inspiratiebron kan zijn. Vanuit het lerarenteam/de vakwerkgroep kunnen per graad attitudes vooropgesteld worden waaraan binnen alle vakken gewerkt wordt. Daarnaast wordt door de leraar Kleding gewerkt aan de vorming van de attitudes die het leerplan vooropstelt. De verschillende niveaus worden leerlinggericht uitgeschreven. Om tot een besluit te komen zijn talrijke observaties nodig. Men kan niet altijd alle attitudes evalueren, men zal volgens de lessoort een keuze moeten maken.

5 MINIMALE MATERIELE VEREISTEN

5.1 Specifieke inrichting

5.1.1 Nutsvoorzieningen

- Voorzieningen voor koud water
- Elektriciteitsvoorzieningen voor:
  - verlichting
  - aansluiting toestellen
  - aansluiting apparatuur

5.1.2 Infrastructurele voorzieningen

- Zone voor praktijk
- Zone voor theorie: ruim genoeg om aan te passen aan didactische werkvormen
- Voldoende bergruimte

5.2 Specifieke uitrusting

Het aantal keer dat bepaalde voorzieningen moeten aanwezig zijn, is afhankelijk van het aantal leerlingen. Er dient voldoende te zijn voor elke werkende leerling.

5.2.1 Specifieke uitrusting voor praktijk

- Naaimachine in vaste tafel
- Overlock
- Strijktafel
- Strijkplank
- Stoomstrijkijzer

5.2.2 Specifieke uitrusting voor de zone theorie

- Grote verplaatsbare werktafels met een glad werkblad: minimum 80 cm/120 cm
- Verplaatsbare prikboarden
- Grote verplaatsbare spiegel: 80 cm/150 cm
- Paspoppen
- Klein werkmaterieel onder andere nietpistool, perforator, T-lat van 75 cm, lat 50 cm
- Vast projectievlak
- Bord

5.2.3 Specifieke uitrusting voor

- Brandveiligheid
- Eerste hulp bij ongevallen

5.2.4 Beschikbare uitrusting in de school

- Personal computer met plotter, printer en toepassingssoftware en randapparatuur (naar behoefte, volgens het leerlingenaantal)
- Overheadprojector
- Video
- tv-toestel
- Strijktafel met afzuiginstallatie
- Stoomstrijkijzer met individuele stoomketel
- Thermocoleerpers

CREATIE EN MODE

Tweede graad TSO

[**AV PLASTISCHE OPVOEDING/
KV *BEELDENDE VORMING*
CREATIE**

**Eerste leerjaar: 4 uur/week
Tweede leerjaar: 4 uur/week**

In voege vanaf 1 september 1999

D/1999/0279/037A

INHOUD

1	BEGINSITUATIE	17
2	ALGEMENE DOELSTELLINGEN	17
3	ALGEMENE PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN	17
4	LEERPLANDOELSTELLINGEN EN LEERINHOUDEN	19
4.1	Inlevings- en inspiratiefase	19
4.2	Ontwerpfase	20
4.3	Presentatiefase	21
4.4	Evaluatiefase	22
5	PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN EN DIDACTISCHE MIDDELEN	22
5.1	Wenken bij de leerplandoelstellingen	22
5.2	Voorstelling van mogelijke werkgehlen	24
6	EVALUATIE	26
6.1	Inlevingsfase	26
6.2	Ontwerpfase	26
6.3	Presentatie	26
7	MINIMALE MATERIELE VEREISTEN	27
8	BIBLIOGRAFIE	27

1 BEGINSITUATIE

Op beeldend vlak wordt de heterogeniteit van de groep medebepaald door de vorming die ze genoten hebben in de eerste graad. Een aantal van de leerlingen komt uit de basisoptie ‘Creatie en vormgeving’ en heeft reeds kennism gemaakt met de vernieuwde visie binnen het studiegebied Kleding, waar de leerlingen hun ideeën op planmatige wijze hebben leren omzetten in creatieve ontwerpen.

Allen werden in het eerste leerjaar A in de twee lessen plastische opvoeding gevoelig gemaakt voor een bewuste en kritische waarneming van hun omgeving. Dankzij beeldende expressieoefeningen hebben ze zelfvertrouwen gekregen en mogelijkheden en talenten bij henzelf ontdekt. Ze wensen hun belevingsinhouden te kunnen vertalen in een persoonlijke vormgeving, met individuele kenmerken en een ontluikende eigen stijl. Ze hebben leren omgaan met beelddaspecten en hebben oog voor schoonheid, authenticiteit, harmonie en afwerking.

In het tweede leerjaar is plastische opvoeding niet meer opgenomen in de basisvorming. Slechts die leerlingen, die uit het complementair pakket één uur plastische opvoeding kregen, hebben hun creativiteit en hun vermogen tot beeldende expressie verder kunnen aanspreken.

Ze zijn op een punt gekomen om een persoonlijke vormgeving en stijl te ontwikkelen, die past bij hun belangstelling, hun persoonlijkheid, hun gerichtheid, hun karakter en hun kijk op de dingen.

De behoefte om op een creatieve wijze om te gaan met mode, kleding en textiel is medebepalend geweest voor de keuze van de studierichting ‘Creatie en mode’.

2 ALGEMENE DOELSTELLINGEN

De leerlingen

- ontdekken, nemen waar en ontleden natuurbeelden, mediabeelden en kunstbeelden. Ze kunnen ze naar waarde schatten en ze gebruiken als inspiratiebron bij de eigen creaties;
- ontwikkelen door creatief denken en handelen een authentieke beeldtaal;
- groeien in het visualiseren van ideeën naar authentieke producten (o.a. schetsen, collages, maquettes, computertekeningen);
- werken door creatieve expressie aan de eigen identiteit, aan attitudes zoals zelfvertrouwen en verantwoordelijkheidszin en aan de ontwikkeling van persoonlijke standpunten tegenover de hen omringende werkelijkheid.

3 ALGEMENE PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN

Plastische opvoeding binnen het christelijk geïnspireerd onderwijs

Het is duidelijk dat de mens meer is dan zijn kennis en zijn kunde. Hij stelt ook de vraag naar bezinning en zingeving.

‘Een eerste stap op weg naar de beleving van de dieptedimensie is opvoeden tot verwondering. Verwondering betekent: het wonder weer laten oplichten. Licht brengen in het donker van het alleen maar rationeel denken, in een wereld van verzakelijking en van vlakke vanzelfsprekendheid. Elk vak, elk aangeboden onderwerp zou een bron moeten zijn van verbazing en van verwondering. Jongeren de ervaring aanreiken van de werkelijkheid als een groot wonder is belangrijker dan het verkondigen van het mysterie. De zin voor verwondering wordt gewekt door het waarnemen van schoonheid in al haar vormen’.

Edith Cardoen

In Creatie kan een goed klimaat geschapen worden om dieper in te gaan op de zingeving van het bestaan. Jongeren worden geconfronteerd met natuur en cultuur als inspiratiebron voor beeldende opdrachten. Het observeren van deze natuur brengt inzicht in haar groeikracht, haar structuur en ordening. Ze leidt tot verwondering en bewondering en tot een zuivere esthetische beleving. Dit helpt de jongeren een eerste stap te zetten bij het ontdekken van het transcendente.

Tijdens de kunstbeschuwing zien ze hoe kunstenaars hun wereld verbeeld hebben en op zoek waren naar het unieke, naar het schone, naar de zingeving van hun bestaan.

Door de beeldende communicatie, zij het beschouwend of vormgevend, gaan jongeren waarden ontdekken en zelf beleven. Elke ontmoeting met beelden is een ervaring waaruit ze kunnen groeien. Hoe intenser deze is, hoe groter de kans op een verrijkende ervaring. Een belangrijke voorwaarde is de eigen betrokkenheid, het engagement van de leerling.

Door de beeldende expressie treden zij ook met zichzelf in dialoog. Ze uiten hun ervaringen, gevoelens, ideeën en emoties tegenover een aangeboden onderwerp op een eerlijke en authentieke wijze. Zo proberen ze binnen te dringen in zichzelf. Volgens Sint-Augustinus (354-430) is dit inwendig beleven of binnendringen in onszelf een aspect van de omgang met God.

In het beeldend werk tonen ze aan de anderen wie ze zijn, wat hen bezighoudt, in een eerlijke, open houding tegenover de mens, de natuur, de wereld om hen heen. Zo ervaren ze het unieke van elke mens.

Tijdens het creatief proces wordt het werkstuk dat groeit onder de handen van de leerling, voortdurend geëvalueerd, zowel naar vorm als naar inhoud. Er worden waarden toegevoegd en nieuwe waarden ontdekt: het waarachtige, het goede, het schone. Dit zinvol gebeuren schept zelfvertrouwen en vormt verantwoordelijkheidszin. Het vanzelfsprekende maakt plaats voor verwondering en bewondering, die ons doen doordringen tot het wezen der dingen.

Dit is een toestand van hoogste creativiteit, waar waarden van de hoogste orde gelden. Dit is echt leven, waarin het ware geluk wordt ervaren, want het is deelnemen aan de schepping.

Aandachtspunten voor de leraar

In de nieuwe visie van 'Creatie en mode' vragen de leerlingen een eigen aanpak en begeleiding om te groeien naar zelfstandigheid, een geloof in eigen kunnen en een evenwichtige persoonlijkheidsontwikkeling.

De lessen Creatie met hun specifiek karakter en vooral individuele begeleiding bieden alle kansen hiertoe. De leraar zal trachten een sfeer te creëren waarin jongeren zichzelf vinden in optimale creativiteit. De leraar zal moeten steunen op zijn professionaliteit en vooral zijn creativiteit.

Enerzijds zal hij opsporen wat de jongeren bezighoudt, anderzijds zal de samenwerking met de collega's in het bijzonder uit de vakken Vormgeving en Praktijk, noodzakelijk zijn om ook deze vakinhouden te kennen.

Vanuit de interesse voor het actuele modebeeld en de huidige behoeften wordt het concept ontwikkeld. Dat dit steeds gebeurt in samenspraak met de collega's en de leerlingen is een evidentie. De leraar zal de leerlingen tijdens het proces met enthousiasme begeleiden om te komen tot authentieke ontwerpen, die in de vakken Vormgeving en Praktijk concrete gestalte zullen krijgen.

4.1 Inlevings- en inspiratiefase

LEERPLANDOELSTELLINGEN

LEERINHOUDEN

1 Zich inleven in de probleemstelling bij de introductie van de gestelde opdracht. 2 Voorbeelden opnoemen van behoeften, vertrekend vanuit het thema, het probleem of de idee. 3 Ideeën ontwikkelen vertrekend vanuit actuele behoeften en gelinkt aan de creatie- en de modewereld. 4 De zinvolheid opsporen van de opdracht om er beeldend rond te kunnen werken. 5 Ecologische factoren onderzoeken bij het ontwikkelen van ideeën. 6 Mogelijkheden aftasten tot authentieke aanpak en tot esthetische beleving. 7 Gericht zoeken naar informatie- en inspiratiebronnen en ze raadplegen. 8 Ontdekken hoe vormen en kleuren uit de natuur kunnen inspireren tot nieuwe vormgeving. 9 Het ecologisch probleem gebruiken als inspiratiebron. 10 Bestaande kunstbeelden appreciëren, ontleiden en plaatsen in hun sociale en historische context. 11 Kennismaken met kunstenaars en hun visie op de werkelijkheid. 12 Hieruit ideeën opdoen en verwerken in eigen vormgeving. 13 Inzien dat iedere cultuur haar specifieke en waardevolle eigenheid bezit. 14 Door deze kunstbeschouwende opdrachten deelnemen aan de cultuur. 15 Tijdens de kunstbeschouwing gericht kijken naar de beeldaspecten en er de nodige informatie uithalen voor de eigen creaties. 16 Aantonen hoe de beeldaspecten de vormgeving bepaald hebben.	– luisteren naar, aanvullen en uitwisselen van ideeën – behoefteonderzoek – doelgroep – trendsetters – interieur- en modetijdschriften – functies van mode en kleding – lectuur over ecologische problematiek in verband met de kleding- en textielsector – milieurapporten, krantenartikelen ... – natuurbeelden, kunst- en mediabeelden onder andere via het Internet en ICT – natuurdocumentaires, natuurboeken, natuurfotografie – kleurgebruik: natuurlijk gekleurde materialen – vormgeving: bestaande materialen recycleren naar nieuwe vormgeving – tentoonstelling en museumbezoek – klassikaal presenteren van documentatie tijdsband ... – persoonlijke werken – kunstboeken, dia's, interactieve beeldinformatie Beeldaspecten – vorm, compositie, harmonie, ordening ... – kleur, tonen, tinten, contrast, transparant – verhoudingen, relaties, beïnvloeding ... – structuur, oppervlaktetextuur ... – evenwicht, ritme, beweging, richting ...

- 17 Weet hebben van verschillende materialen en technieken die je bij vormgeving kan gebruiken om het voorwerp te visualiseren.
- materialen: papier, karton, plastic, weefsels, rubber, metaal, hout, organisch materiaal, vindmaterialen ...
  - technieken: schetstechnieken, schildertechnieken, boetseertechnieken, vlechten, knopen, stikken, lijmen, knippen ...
- 18 Waarnemen hoe functionele beeldscheppers de beeldaspecten gehanteerd hebben en hoe dit inspirerend kan werken voor nieuwe vormgeving.
- 19 Ontdekken hoe elementen, beelden uit de subcultuur inspirerend kunnen werken bij het vormgeven van ideeën.
- 20 Voor de beeldaspecten, materialen en technieken de juiste terminologie gebruiken.
- design, architectuur, een Japanse tuin, een videoclip, een grafische reclameaffiche, een computerstudie, een originele etalage en andere
  - de muziek en de danswereld, videoclips
  - posters, prenten ...

4.2   Ontwerpfase

LEERPLANDOELSTELLINGEN

LEERINHOUDEN

- 21 Ideeën visueel maken via schetsen, collages, assemblages, maquettes ... en die ideeën toelichten.
- 22 Schetsen van de menselijke figuur, met aandacht voor de onderlinge verhoudingen.
- 23 Waarnemingsstudies omzetten in modefiguurnes.
- 24 Het concept opsplitsen in deelaspecten.
- 25 Een selectie maken uit de voorontwerpen in functie van de actuele behoefte, de interesse, de mogelijkheid tot authentiek werken, realisatiemogelijkheden, de esthetische kwalificatie ...
- 26 Het geselecteerde concept realiseren op authentieke wijze.
- 27 Verwerken van de beeldaspecten op originele wijze.
- sfeercollages
  - visual notebook, logboek
  - waarnemingstekeningen van de menselijke figuur in modische houdingen
  - modeschetsen en mode-illustraties
  - twee- en driedimensionale realisaties
  - werk- en sfeerbladen, assemblages, modeschetsen, modetekeningen, technische tekeningen ...
  - presentatiemogelijkheden
  - originele composities, vlak of ruimtelijk
  - punt, lijn, vlak
  - kleurtonen en tinten
  - vormen van kleurmengingen (substractief, additief, partitief)
  - evenwicht en harmonie in de compositie
  - contrast (in licht, kleur, vorm, grootte, materie ...)
  - ritme, statisch/dynamisch
  - structuur, oppervlakte textuur
  - dieptewerking, voorgrond, achtergrond
  - plasticiteit

- 28 Techniek en materiaal kiezen in functie van de vormgeving.
- 29 Ecologisch verantwoord materiaal en techniekkeuze maken.
- 30 Juiste keuze maken van het gereedschap in functie van het materiaal.
- 31 Herkennen en benoemen van gebruikte materiaalsoorten.
- potloden, kleurpotloden, aquarelverf, plakkaatverf, pastels, inkt en markers en andere
  - materialen voor ruimtelijke vormgeving: zie inlevingsfase, punt 4.1

4.3 Presentatiefase

LEERPLANDOELSTELLINGEN

LEERINHOUDEN

- 32 Enkele typografische begrippen en constructies kennen en kunnen toepassen.
- 33 Verantwoorde typografische keuzes maken in functie van de sfeer en de technische uitvoerbaarheid.
- 34 Ontwerpen van een origineel logo in functie van de identiteit van het product of het merk.
- 35 Ontwerpen van een origineel label, met toepassing van lay-out en verwerking van het beeldmerk of logo.
- 36 Presenteren van informatie en documentatie op visueel aantrekkelijke wijze op wand of paneel.
- 37 Ontwerpen van originele verpakking in functie van het product.
- 38 Het presenteren van het totale concept op aantrekkelijke wijze (de twee- en driedimensionale ontwerpen) verbaal en non-verbaal, in een aangepaste sfeer.
- verschillende lettertypes
  - vormgeving: manueel en met de computer, bijvoorbeeld eenvoudige reclames
  - bijvoorbeeld
    - sfeercollages
    - slogans en reclameteksten
    - affiches, advertenties, uitnodigingen en andere
  - soorten logo's (verzameling)
  - label: materiaal, onderhoud, merk/logo
  - lay-out: harmonisch samengaan van beeld en tekst
  - documentatie in verband met inspiratiebronnen, onder andere beelden en teksten over kunstenaars
  - inpakpapier, verpakkingsbox, gelegenheidsverpakking met eventuele verwerking van het logo
  - klassikale en schoolpresentatie onder vorm van
    - presentatiemap met schetsen, sfeerbeelden, collages, modetekeningen ...
    - logboek, visual notebook, etalage, display, modeshow

4.4 Evaluatiefase

LEERPLANDOELSTELLINGEN

LEERINHOUDEN

39 Evalueren van de ontwerpen en producten.	– in functie van de vooropgestelde normen
40 De bewuste stappen in het eigen proces herkennen.	– inlevings- en inspiratiefase, ontwerpfase, presentatiefase
41 Evalueren van het individuele proces.	– aan de hand van het logboek of visueel notaboek

5 PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN EN DIDACTISCHE MIDDELEN

5.1 Wenken bij de leerplandoelstellingen

Om deze doelstellingen te realiseren werken we best met werkgehele, waarbij de vier fasen (inlevings- inspiratiefase, ontwerpfase, presentatiefase en evaluatiefase) één geheel worden en achtereenvolgens aan bod komen.

5.1.1 Inlevings- en inspiratiefase

De introductie van het thema kan gebeuren aan de hand van mediabeelden (tijdschriften, videoclip, modeshow), een bezoek aan een tentoonstelling of aan een museum (design of modemuseum), een verhaal of tekst of gewoon een probleemstelling (modebehoefte of attributen voor een schoolactiviteit). Aan de hand van brainstorming onderzoeken we het thema en ontleden we de beeldende mogelijkheden. De beeldende opdrachten worden afgebakend en de zinvolheid ervan onderzocht (ontwerpen voor kledingstukken, textiel, toebehoren, blikvangers, verpakkingen, reclameproducten en andere).

De leerling begeleiden in het gericht zoeken naar inspiratiebronnen.

Doelgericht verdiepen en inleven in de opdracht door zich te documenteren naar vorm- en beeldaspecten, materialen en technieken.

Methodes aanleren om informatie op te sporen. Dit kan vakoverschrijdend gebeuren met Nederlands, biologie, geschiedenis, informatica en andere vakken.

Gebruikmaken van mediamateriaal (allerhande tijdschriften, catalogi, boeken, dia's, video's, het Internet, interactieve cd-roms en andere), dat op school of in de eigen omgeving voorhanden is.

Bezoeken aan tentoonstellingen en musea.

Het is aangewezen de leerlingen vertrouwd te maken met de basisbegrippen van de kleurenleer om later op een spontane wijze reële toepassingen te kunnen maken.

We onderscheiden de kleurenleer van het kleurenspectrum, gebaseerd op de mengkleuren en de kleurenleer gebaseerd op de lichtkleuren.

In de praktijk zal de pigmentkleurenleer het meest gebruikt worden. De nadruk ligt hier op het schilderen en het mengen. We vertrekken van de kleurencirkel en zullen vooral aandacht besteden aan het harmoniëren van de kleuren. Het werken met kleurengamma's, tinten en tonen, met kleurencontrasten zoals: licht-donker, warm-koud, complementair contrast, kleur-tegen-kleur-contrast, kwantiteitscontrast en andere.

Langs de mengkleurenleer willen we de leerlingen ook confronteren met de theorie van de lichtkleuren, gebaseerd op de kleurperceptie. De oogprimairen zijn rood, blauw en groen en de zuivere oogbinairen cyaan, geel en magenta.

Specifieke kleurvormingen, de subtractieve, de partitieve en de additieve bieden mogelijkheden voor praktische toepassingen.

Aquarellen en glasramen ontwerpen, micacollages maken ... zijn uitstekende subtractieve kleurt toepassingen.

Mozaïeken, pointillistische werken, fijne kleurcollages ... in allerhande technieken weerspiegelen de partitieve kleurmenging.

Experimenten met kleurspots (bv. bij toneel, fonteinen ...) karakteriseren de typische additieve kleurvorming. De meest voor de hand liggende kleurencontrasten zijn: mat-glanzend, effen-oneffen, doorzichtig-ondoorzichtig, polychroom-monochroom, licht-donker, warm-koud. Hier moet de praktische verwerking steeds primeren op de theorie.

In functie van een thema gericht leren kijken naar beeldinformatie. Deze ontleden in beeldaspecten, als lijn, vorm, kleur, compositie, ritme, ordening, textuur, structuur en andere, materialen en technieken.

Deze informatie en documentatie verwerken tot een inspirerend sfeerbeeld, dat als ondersteuning kan dienen bij het ontwerpproces. Dit kan collages, schetsen, vorm- en kleurstudies, monotypen, organische of kunstmaterialen en voorwerpen (garens, knopen, veren, schelpen e.a.) bevatten.

Dit sfeerbeeld kan eveneens bij de presentatie van het concept als blikvanger gebruikt worden.

5.1.2 Ontwerpfase

Voor de verschillende deelopdrachten worden, aan de hand van de inspiratiebronnen en de eigen fantasie, ideeën gevisualiseerd in schetsen en voorstudies. Deze voorontwerpen worden in diverse kleuren, materialen en technieken uitgewerkt.

De leraar bouwt hier voldoende ruimte in voor het experiment.

Aanvullend met het materiaal door de leerling verzameld, stelt de leraar zelf voldoende materiaal ter beschikking. Ideaal is dat de school beschikt over een bergruimte waar tal van materialen opgeslagen worden waarmee de leerlingen kunnen experimenteren. De leraar laat de leerling zo vrij mogelijk bij de keuze van materialen en technieken, dit om de creativiteit te stimuleren.

Deze voorontwerpen worden mondeling toegelicht voor de klas en de definitieve keuze wordt verantwoord. Iedere leerling voert per deelaspect van het concept één origineel ontwerp, twee- of driedimensionaal uit. De leerling zal zelfstandig een keuze maken uit het grote aanbod van technieken om op authentieke wijze vorm te geven aan een eigen idee van een vooropgestelde opdracht.

Door de gemeenschappelijke inspiratiebron zullen de verschillende realisaties per leerling één geheel vormen.

Naast de artistieke bekommernis zal de leerling ook aandacht moeten schenken aan de functionele mogelijkheden van de ontwerpen.

Dit kan gebeuren in overleg met de leraar Vormgeving. Deze tussenkomst mag evenwel geen rem zetten op de creativiteit van de leerling.

Het spreekt vanzelf dat in dit nieuwe concept, het constante vakoverleg tussen de leraren van de drie modules een noodzakelijkheid is.

5.1.3 Presentatiefase

De inspiratiebronnen, vooral de kunstinformatie en documentatie, kunnen individueel of in groep verwerkt worden op grote panelen in het vaklokaal of de presentatieruimte. Eveneens kunnen de kunstenaar, het historisch kostuum of de stijlperiode gesitueerd worden op een tijdsband. De constante confrontatie zal het cultuurhistorisch inzicht van de leerlingen bevorderen.

Inspiratiebronnen kunnen individueel uitgediept worden in persoonlijke opdrachten. Het titelblad van de paper en/of de map kunnen eveneens het resultaat zijn van een beeldende vormgeving.

Naar de toekomst en ter voorbereiding van het creëren in de derde graad 'Creatie en mode' is het zinvol de computermogelijkheden in verband met de presentatie te onderzoeken. Elementaire vaardigheden in het gebruik van de computer kunnen in overleg met de leraar informatica aangeleerd worden. Specifieke softwarepakketten, Corel Draw, Power-Point en andere kunnen binnen onze lessen aangewend worden voor grafische opdrachten, bijvoorbeeld: lay-out voor uitnodiging of aankondiging van een activiteit, het vormgeven van teksten bij presentaties, verwerking van teksten bij ingescande tekeningen en andere. Bij het inscannen gebruiken we zoveel mogelijk eigen ontwerpen of tekeningen. Ook hier moeten we waakzaam blijven voor de herkenbaarheid van de authenticiteit in de ontwerpen.

De presentatie van de verschillende ontwerpen uit het vak Creatie is een eerste stap in de presentatie van het eindproduct van de drie vakken.

Hier wordt een beroep gedaan op een aantal reeds verworven vaardigheden, onder andere artistieke, technische, communicatieve en sociale vaardigheden.

Op sfeervolle wijze zullen de verschillende modische ontwerpen zoals: de sfeerbeelden, de werkbladen en het visual notebook met schetsen en modetekeningen, de maquettes, ruimtelijke blikvangers en andere gepresenteerd en toegelicht worden (wand, paneel, etalage, display).

De ontworpen labels, reclameproducten (draagtassen, kaarten e.a.) verpakkingen kunnen hier een ondersteunende rol vervullen.

De eindpresentatie, uitgewerkt in de drie vakken, kan aanvulling krijgen met een portfolio, een persmap, een modeshow en andere.

5.1.4 Evaluatiefase

In het logboek of storyboard vinden we de neerslag van het doorlopen proces. Dit kan een concrete hulp bieden bij de procesevaluatie. Bij de presentatie van de ontwerpen heeft de leraar de gelegenheid tot het houden van een leergesprek. Hierbij kan de leraar de leerling helpen zich bewust te worden van eigen houdingen, mogelijkheden, tekorten, werkmethodes en het waarom en de gevolgen daarvan.

5.2 Voorstelling van mogelijke werkgehlen

De volgende voorgestelde werkgehlen willen slechts de methode illustreren en inspireren. Ze zijn geenszins dwingend bedoeld.

5.2.1 Thema: Water ...

Inspiratiebron: waterfauna en -flora, Japanse (Chinese) cultuur, beeldende kunst: Karl Blossfeldt en andere. Blikvanger: ruimtelijke realisaties van elementen uit de inspiratiebron.

Reclamedraagtas met verwerking van logo, inpakpapier en andere.

- Badlinnen: handdoek, badjas (kimono), pantoffels, toiletzakje, haarband.
- Strandlinnen: combinatie zonnemat (zitje) en stranddoek (magic-pillow), strandtas, zonnehoed (sjaal, haarband, pet), strandtas, wikkeldoek tot rok, windvogel of windtunnel en andere.

5.2.2 Thema: Tienerkamer

Inspiratiebron: het dierenrijk.

- Tapijt voor tienerkamer: de vorm van het dier kan de vorm van het tapijt bepalen.
- Hoes zitmeubel: vertrekken van vorm: stoel, zitmeubel, mousse blok. Dier in reliëf uitgewerkt of opbergzak in de hoes.
- Kussen: vorm of dessin van dier bepaalt de vorm van kussen.
- Knuffeldier (draagtas-rugtas): dier te transformeren tot tas. Hier bepaalt de vorm van het dier de vorm van de tas.

5.2.3 Thema: Etnische kunst

Inspiratiebron: etnische kunst, indianen.

Blikvangers: maskers, verenhoofddeksels, totempalen, juwelen.

- Rok, pantalon.
- Gilet, ceintuur en zak (verwerking van applicatie met stofjes, leder, spiegeltjes, koorden, kralen e.a.).
- Zak: stropdas, heuptasje, rugzak en andere.
- Wandtapijt: patchwork (kleinere individuele opdrachten verwerken tot groepswork, verwerking van de boekingen).

5.2.4 Thema: Sport

Inspiratiebron: subcultuur (beelden uit de dans- en de muziekwereld, mediabeelden, stripverhalen) of Oosterse cultuur.

- Training (sweater en broek) of typische sport outfit (tennis of judopak).
- Combinatie handdoek, pet, haarband en sporttas.
In de ontwerpen kunnen zowel letters (pictogrammen) als toepassingen op de kleurenleer verwerkt worden.
Voor de uitvoering kunnen applicatie of druktechnieken (zeefdruk, stempeltechnieken) aangeboden worden.
Ontwerp verpakkingsbox of zak.

5.2.5 Thema: Retro

Inspiratiebron: historisch kostuum, bijvoorbeeld Reformatie.

Blikvanger: jurk of detail in papier of paspop.

- Schets ontwerp jurk: het karakteristieke van het historisch kostuum omzetten in trendy ontwerp.
- Modetekening: ontwerp uitvoeren in verschillende technieken.
- Textielcollage: applicatie: compositie met stalen geschikt voor het ontwerp.

6 EVALUATIE

Bij de verschillende fasen stellen we ons een aantal vragen.

6.1 Inlevingsfase

Was er voldoende inleving bij de probleemstelling?
Werd er gebruikgemaakt van de verschillende bronnen?
Deed men beroep op aangereikte bronnen, of ging men op zoek naar eigen bronmateriaal?
Werden de inspiratiebronnen ontleed in beelddaspecten, materialen en technieken?
Werd er voldoende creativiteit aan de dag gelegd bij het ontwikkelen van ideeën?
Werd er probleemoplossend gedacht?
Werd er voldoende geluisterd naar elkaar?
Werd het logboek bijgehouden?

...

6.2 Ontwerpfase

Ging men op een creatieve wijze om met vorm- en kleurelementen?
Was er voldoende variatie in de ideeën?
Werd het visueel notepad gebruikt om ideeën te visualiseren?
Maakte men gebruik van verschillende materialen en technieken?
Werd er rekening gehouden met ecologische en ergonomische factoren?
Werd de juiste selectie gemaakt uit de ideeën in functie van de interesse en de doelgroep?
Werd deze keuze op zelfstandige basis gemaakt?
Zijn de ontwerpen origineel op gebied van vorm, kleur, compositie en andere?
Werd de juiste typografie gebruikt in de reclameproducten bij het visualiseren van de boodschap?
Hoe was de samenwerking in de groep?

...

6.3 Presentatie

Hoe werden de stijl- en de sfeerelementen verwerkt en gepresenteerd?
Werd er voldoende documentatie en informatie verzameld in verband met de inspiratiebron?
Werd er bij deze presentatie rekening gehouden met de totaalpresentatie (bv. kunst op tijdsband)?
Werd het geheel aan ontwerpen en producten op een originele en aantrekkelijke wijze gepresenteerd?
Werd er gebruikgemaakt van nieuwe technologieën (bv. computergebruik bij vormgeven van letters)?
Is de student gegroeid op communicatief vlak?
Gebruikte hij de juiste vakterminologie?..

7 MINIMALE MATERIELE VEREISTEN

Om de diverse inhouden te kunnen realiseren moet er voldoende aandacht besteed worden aan het vaklokaal en de accommodatie. Het lokaal is best gelegen in de omgeving of aansluitend op de ruim-

tes waar de andere lessen plaatsvinden. De voorraad aan divers verwerkingsmateriaal zoals textiel- en andere stalen, stofresten, allerhande vindmaterialen en andere, kan zo in de verschillende vakken worden aangewend. Naast een optimale werkruimte moet het ook een plaats zijn, waar een positieve en creatieve werksfeer kan geschapen worden.

Het lokaal dient vooral ruim te zijn om de leerlingen voldoende bewegingsvrijheid te geven.

Grote tafels met krasvrije, afwasbare bladbescherming, waaraan ook staand kan gewerkt worden, zijn zeer praktisch. Men moet in de mogelijkheid zijn de tafels ook anders te schikken naargelang de behoeften. Als materiële voorzieningen denken we verder aan: stromend water met ruime wasbak, voldoende natuurlijk licht, enkele klemspots, open rekken voor ruimtelijk werk en een afsluitbare kast voor het materiaal van de leraar of de school.

Om de leraar toe te laten zelf optimaal gebruik te maken van de beeldtaal tijdens de les is een ruim bord onontbeerlijk. Een bijbehorende witte zijde geeft niet alleen de mogelijkheid te projecteren maar men kan er ook duidelijker illustratiemateriaal tegen presenteren.

Presentatiewanden zijn noodzakelijk om het tweedimensionale beeldend werk van de leerlingen en allerhande inspiratiemateriaal tegen te bevestigen, bijvoorbeeld kunstbeelden. Er kan verder beroep gedaan worden op de vele mogelijkheden die een school biedt om het leerlingenwerk te presenteren. Het klassieke materiaal voor beeldende opdrachten kan hier aangevuld worden met tijdschriften en vaklectuur. Een diaprojector, tv en video zijn eveneens wenselijk, in het lokaal of in de directe omgeving. Indien er geen computer in de klas ter beschikking is, maken we gebruik van het computerlokaal.

8 BIBLIOGRAFIE

Kunstbeschouwing als inspiratiebron

ADRIAENS, F., e.a., Kunst van Altamira tot Heden, De Nederlandsche boekhandel, Antwerpen, 14de druk, 1992.

ADRIAENSSEN, A., De grote mode-encyclopedie, Lannoo, Tielt, 1990.

BLOSSFELDT, K., Art forms in the plant world, 120 full-page photographs, Dover publications, New York.

BLOSSFELDT, K., Photographs, Taschen.

BOWMAN, S., MOLINARE, M., A fashion for extravagante, E.P. Dutton, New York, 1985.

CONRADS, M., Elseviers kostuumgids: westerse kledingstijlen van de vroege middeleeuwen tot heden, Elsevier, Amsterdam/Brussel, 3de editie, 1985.

CRISPOLTI, E., Il Fururismo e la moda, Balla e gli alti, Marsilio Editori, 1986.

DAMASE, J., Ballets Suédois, Denoël, Paris.

DELAUNAY, S., Art into Fashion, George Brazillier, New York.

HANSEN, H.H., Geschiedenis van het kostuum in kleur, uitgeverij Baarn, 1977.

KEUNET, F., Geheimen van de Couturiers, Cantecler-Westland, Schoten, 1985.

LAVER, J., Kostuumgeschiedenis, Cantecler-Westland, Schoten, 1989.

LAVRENTIER, A., Varvara Stepanova, John E. Bowlit, Idea Books Edizioni, Milaan, 1988.

LOUIS, M., Akarova, spectacle et avant-gardes 1920-1950, archives d'architecture moderne, Bruxelles, 1988.

MORRIS, W., William Morris by himself. Designs and writings, MacDonald, Orbis, Londen, 1989.

SHEAD, R., Ballets Russes, Apple press, 1989.

STRIZHENOVA, T., Soviet Costums and textiles 1917-1945, Flammarison, Paris, 1991.

WASMUTH, Russische Textil Drucke der 20er Jahre, Verlag Ernst Wasmuth, Tübingen, 1983.

Kunstinitiatie - Kunstfilosofie

DE JONG, L., Kunst/werk, Pelckmans, 1994.
DE VISSER, A., Hardop kijken, Sun, Nijmegen, 1996.
GEIVERS, R., Esthetica, Den Gulden Engel, Antwerpen, 1997.
HULSTAERT, L., Uit de kunst, Plantyn, 1993-1994.
KOPPERS, P., DE WINTER, W., Goed bekeken, Cantecleer, De Bilt, 1984.
VAN DEN BROECK, L., e.a., 'n Kijk op kunst, Standaard Educatieve Uitgeverij, Antwerpen, 1993.

Bijzondere didactiek en methodiek

ADRIAENSSEN, A., De grote Mode-encyclopedie, Lannoo, Tielt, 1990.
BARTLETT, J., In the garden, (allerhande teken- en schildertechnieken).
DRAKE, N., Hedendaagse Mode-illustraties, Cantecleer, De Bilt, 1988.
EDELKOORT, L., View on colour, mode en informatie, trendsetters, België (jaarlijks tijdschrift).
FAITH, S., Veelzijdig papier verwerken en decoreren, Gaade.
FLUIT, S., Tekenen en Styling, Cantecleer, De Bilt, 1989.
GERRITSE, A., Het fenomeen kleur, Cantecleer, De Bilt, 1978.
ITTEN, J., Kunst en kleur, Cantecleer, De Bilt, 1973.
La mode en peinture, rue de la Faisanderie 14, 7511 Paris (maandelijks tijdschrift).
PETRA II, Mode en milieu, Dienst Europese projecten, Brussel.
PEVERILL, S., Kleurrijk Textiel in het interieur: stoffen verven, beschilderen en bedrukken, Van Dishoeck, Houten, 1989.
RADICE, J., Shopping Bag Design 2, Creative Promotional Graphics, PBC International, New York, 1986.
The fashion collections, uitgeverij GAP, Japan, Paris, London, Milaan, Madrid (jaarlijks tijdschrift).

CREATIE EN MODE

Tweede graad TSO

**TV *MODE*
VORMGEVING**

**Eerste leerjaar: 4 uur/week
Tweede leerjaar: 4 uur/week**

In voege vanaf 1 september 1999

D/1999/0279/037A

INHOUD

1	BEGINSITUATIE	31
2	ALGEMENE DOELSTELLINGEN	31
3	ALGEMENE PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN	31
4	LEERPLANDOELSTELLINGEN EN LEERINHOUDEN	32
5	PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN EN DIDACTISCHE MIDDELEN	36
5.1	Wenken bij de leerplandoelstellingen	36
5.2	Didactisch materiaal en informatie	39
6	EVALUATIE	39
7	MINIMALE MATERIELE VEREISTEN	40
8	BIBLIOGRAFIE	40

1 BEGINSITUATIE

Hier komen leerlingen die in het tweede leerjaar de basisoptie ‘Creatie en vormgeving’ gevolgd hebben samen met leerlingen die nu pas kiezen voor deze studierichting.

Alle leerlingen zijn reeds geconfronteerd geweest met de opeenvolgende stappen van het technologisch proces. Alle leerlingen hebben ook meetkundige figuren leren opbouwen.

De leerlingen die uit ‘Creatie en vormgeving’ komen, zijn reeds geconfronteerd geweest met het vormgeven van ideeën. Ze hebben kennisgemaakt met het omzetten van een driedimensionaal ontwerp naar een vlakke vorm. Ze hebben reeds gewerkt aan hun positief zelfbeeld en hebben leren rekening houden met de ideeën van de groep.

2 ALGEMENE DOELSTELLINGEN

- Behoeften opsporen via een marktonderzoek en/of modeadvies.
- Probleemoplossend handelen bij het omzetten van het creatief concept in een ontwerp dat functioneel, klantgericht, ergonomisch, ecologisch en economisch verantwoord is.
- Een ergonomische mentaliteit ontwikkelen zodat zij, met de nadruk op beroepssituaties, in staat zijn te zorgen voor zowel hun eigen comfort en gezondheid als die van anderen.
- Zich als leerling en als kritische consument actief inzetten voor de belangen van het milieu.
- Materialen in functie van het ontwerp kiezen en verantwoorden.
- Twee- of driedimensionale creatieve ontwerpen omzetten in een vlakke vorm, rekening houdend met normen en conventies.
- Met een kritische-creatieve geest wijzigingen aanbrengen aan een basisvorm om tot het vooropgestelde ontwerp te komen.
- Voor de grote fasen van de opdracht een link leggen met het organogram van een confectiebedrijf.
- Werken aan de volgende attitudes:
  - beroepsgerichte belangstelling;
  - creatieve ingesteldheid;
  - positieve ingesteldheid tegenover nieuwe materialen;
  - orde, stiptheid en netheid;
  - zelfdiscipline;
  - willen samenwerken;
  - zin voor verantwoordelijkheid.

3 ALGEMENE PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN

- Het stappenplan steeds hanteren om een vast denkproces aan te leren.
  - Behoefte of probleemstelling: kiezen van het thema.
  - Keuze van de beste oplossing:
    - opzoeken van producten die passen binnen het thema,
    - kieszen van het ontwerp, voor- en nadelen opzoeken.
  - Realisatie:
    - stappen om het prototype te maken vastleggen in leerinhouden,
    - realiseren van het prototype.
  - Ingebruikneming: in gebruik nemen van het prototype.
  - Evaluatie: evalueren van het proces en het product.
- Tijdens al de stappen van het proces houden we rekening met de IKZ-filosofie.
- Diverse didactische werkvormen hanteren.

- De leerling steeds zeer nauw betrekken bij de verwerking van de opdrachten.
- Het is noodzakelijk om hier geïntegreerd te werken met Creatie en Praktijk. In de lessen Creatie zal het concept vaste vorm krijgen. De ontleding voor wat betreft de vormstudie van het ontwerp gebeurt in de lessen Vormgeving. Zij zullen op hun beurt de gegevens van het ontwerp doorspelen aan de 'Praktijk'. Hier wordt het ontwerp in groep onderzocht op zijn produceerbaarheid en zal de leerling ook effectief een prototype realiseren.
- Tijdig starten met CAD en vakoverschrijdend werken met het vak Informatica uit de basisvorming. Alleen maar die leerinhouden geven die ze nodig zullen hebben, aanvullen kan altijd.
- De leerinhouden in verband met beroepseconomie, kennis van technologie en technisch tekenen worden geïntegreerd gegeven. Enkel die leerinhouden aanbieden die nodig zijn bij de ontwikkeling van het ontwerp. Bij het opstellen van de jaarplanning maakt men vooraf een duidelijke keuze welke leerplandoelstellingen/leerinhouden bij een bepaald onderwerp aan bod moeten komen. Het is dus niet de bedoeling dat alle leerplandoelstellingen en leerinhouden in elk onderwerp ter sprake komen. Wel moeten ze tegen het einde van de tweede graad door iedereen gerealiseerd zijn.
- Daar de inhouden van ontwerp tot ontwerp en van jaar tot jaar zullen verschillen, is het echt noodzakelijk om een map met vakinhouden aan te aanleggen, en met de groep leerlingen door te geven aan de leraren van het volgende jaar.
- Het lokaal moet aantrekkelijk zijn en de hedendaagse visie op de studierichting 'Creatie en mode' uitstralen.

4 LEERPLANDOELSTELLINGEN EN LEERINHOUDEN

LEERPLANDOELSTELLINGEN

LEERINHOUDEN

1 Een marktonderzoek opzetten, uitvoeren en de ontwerpen toetsen aan de resultaten van dit marktonderzoek.	- marktonderzoek: • bruikbaarheid • uitvoerbaarheid • doelgroep • prijsklasse • principe: vraag en aanbod - stijl en tendensen
2 Verduidelijken en eventueel bijsturen van het ontwerp door middel van een werktekening/ technische schets.	- tekening, foto's, illustraties - tekst - stalen - ...
3 Een aantal begrippen begrijpen, kunnen definiëren en met voorbeelden illustreren.	- definitie: • ergonomie • product-ergonomie • proces-ergonomie
4 Een ontwerp analyseren op zijn ergonomische waarde.	- draagcomfort/klantenwens - functionaliteit
5 Een ontwerp ergonomisch aanpassen waar nodig.	- veiligheid - gezondheid - milieu

6	Bewust zijn van de ecologische gevolgen op gezondheid en milieu van materiaal en toebehoren.	- ecologische principes - recycleren
7	Zoeken van mogelijke materialen en toebehoren.	- terminologie - functionaliteit • bruikbaarheid • eigenschappen • onderhoud - milieuvriendelijkheid - prijs - handelsvorm
8	De keuze van een ontwerp verantwoorden.	
9	De verzamelde informatie in verband met materialen bestuderen om een juiste keuze te maken.	- grondstoffen - weefsels - etikettering
10	Situëren van de vezels in de vezeltabel.	- kostprijs - ecologisch aspect
11	Werktekeningen/technische schetsen analyseren.	- belijning - afwerking - benamingen • delen • omtreklijnen • binnenlijnen • punten - verhoudingen • vergelijken • aanpassen
12	Werktekeningen verduidelijken door technische tekeningen.	- Normalisatievoorschriften • bladschikking • lijntypes • symbolen • maataanduidingen • ...
13	Een aantal methodes opnoemen om tot een vorm te komen en deze toelichten.	- mouleren - ontmantelen - overnemen - nameten - construeren
14	Enkele begrippen uit de vormstudie verduidelijken.	- bv. een neep, een plooi, sluitingen ... • benaming • functie • begrippen • verwerkingsmogelijkheden

15 De relatie tussen een driedimensionale en een tweedimensionale vorm in eigen woorden uitleggen.	- algemene vorm - delen - omtreklijnen - punten
16 Correct maten nemen.	- maten • algemene principes • lengte • breedte
17 Opgenomen maten vergelijken met de matentabel en correct interpreteren.	- opgenomen maten - matentabellen
18 De best geschikte manier bepalen om tot de vorm van het ontwerp te komen.	- mouleren - ontmantelen - overnemen - afnemen - nameten - archiefpatroon - construeren
19 Tekenmaterieel en tekenmateriaal correct gebruiken.	- tekengerief - meetgerief - papiersoorten
20 Elementen van de computerconfiguratie opnoemen, herkennen en hun functie kunnen aangeven.	- digiteertablet - digiteertafel - plotter - ...
21 Tekenen van het modelpatroon, manueel en met CAD.	- archiefpatroon • overnemen • wijzigen - constructie • relatie: vorm - maten • opbouwen - met CAD • programma opstarten • werken met het creatiemenu • eenvoudige figuren tekenen • op schaal tekenen • digiteren van een vlakke vorm • opslaan van de gegevens • plotten van een vorm • programma afsluiten
22 Een proefmodel realiseren.	

- 23 Het proefmodel qua pasvorm en modelweergave beoordelen en vervolgens verbeteren.
- pasvorm
  - kenmerken van een goedpassend proefmodel
  - identificatie van eventuele fouten
  - verbeteren
  - modelweergave
- 24 Het patroon verbeteren.
- pasvorm
  - evenwicht
  - lengtefouten
  - breedtefouten
  - modelweergave
- 25 De naadbreedte voor een patroon opzoeken.
- rekening houden met
  - materiaal
  - afwerkingsmethode
  - kwaliteitsniveau
- 26 De afwerkingsmethode vastleggen in een technische tekening.
- afwerkingsmethode
  - maataanduiding
  - doorsnede
- 27 Een snijpatroon tekenen.
- manueel
  - met de computer
- 28 Op het snijpatroon de eindcontrole uitvoeren.
- samenvoegingsnaden
  - draadrichting
- 29 Aanbrengen van de nodige gegevens in het productierijp patroon.
- draadrichting
  - assemblagepunten
  - codes
  - snijfrequentie
  - ...
- 30 Verklaren van de inleidende begrippen om te komen tot een gradatie vertrekkende van twee patronen of van één patroon.
- spronggetal
  - assenstelsel
  - X- en Y-as
  - kwadranten
  - gradatietabel
- 31 Graderen met gradatietabel.
- manueel
  - met de computer
- 32 Opnoemen van voorbereidende principes in verband met intekenopdracht.
- materiaalkeuze
  - vleug
  - bedrukking
  - ...
  - handelsvorm
  - snijrichting
  - economisch

33 Opzoeken van de intekening en deze vastleggen in een schets.	- snijschikking • open stof ⇔ dubbel gevouwen stof • één maatnummer (prototype) ⇔ één of meerdere maatnummers (productie)
34 De berekening van het materiaalverbruik formuleren.	- formule van intekenoppervlakte - verliespercentage
35 De functies in het confectiebedrijf in verband met het vormgeven van een ontwerp bondig omschrijven.	- chef ontwerpafdeling - modeliste, stiliste - aankoper - confectie CAD-CAM-specialist - patronentekenaar - gradeerder - patronenintekenaar

PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN EN DIDACTISCHE MIDDELEN

5.1   Wenken bij de leerplandoelstellingen

- 1   Aan de hand van de ontwerpen (sfeerbeelden, collages, visual notebook ...) en een vragenlijst wordt de leerling op marktonderzoek gestuurd en/of test zijn/haar ontwerpen aan het modeadvies naar de vooraf bepaalde doelgroep. Dit kan in samenwerking met de leraar Nederlands. De leerling brengt verslag uit van het onderzoek. Speciale aandacht besteden aan de communicatieve vaardigheden. De resultaten worden in groep besproken.

- 2   Al het verzamelde materiaal samenbrengen. Als uit het marktonderzoek blijkt dat een bepaald aspect niet of onvoldoende in het ontwerp aanwezig is, kan het ontwerp wat bijgestuurd worden. De ontwerptekening wordt nu een werktekening/technische schets, die doorgaat naar de patroonafdeling. Best de werktekening op computer zetten.

- 1-2 De leraren van Creatie en Vormgeving zullen voortdurend moeten overleggen, samenwerken is noodzakelijk.

- 3   Gebruikmaken van de video en diareeks bij het Petraproject. Werken volgens het stappenplan is hier noodzakelijk. Zie ook de bundel van het VVKSO, Beroepseconomie, deel 5 Ergonomie.

- 4-5 Permanent het ontwerp aanpassen volgens de ergonomische wens van de doelgroep. Het probleem afbakenen, zich inleven in de gebruikerssituatie en nagaan wie de betrokken klanten zijn. Zo kan men komen tot het optimaliseren van het ontwerp. Deze benadering gebeurt teamgericht en kan in verschillende stappen worden afgewerkt. De ervaring leert dat met deze aanpak zeer positieve resultaten kunnen geboekt worden.

Al de mensen die aan de analyse deelnemen, hebben de kans hun inbreng te geven en zullen zich uiteindelijk achter het al dan niet opnemen van een ergonomische aanpassing kunnen zetten. Met andere woorden, deze aanpak is erg motiverend.

- 6 Aanleggen van een verzamelmap van ideeën: wat kan gebruikt worden van de afvalberg? - waarvoor? Eventueel een bezoek aan een kleuterschool kan veel verduidelijken: daar maakt men met allerhande wegwerp- en restmateriaal zeer uiteenlopende werkstukjes. (Meewerken aan verzamelen van kroonkurkjes e.d.).
Relevante artikelen uit de pers, rapporten over ecomaterialen en -verven verzamelen.
- 7 In overleg met de leerling de criteria vastleggen voor het kiezen van het materiaal en toebehoren op basis van het ontwerp. Eventueel contacten leggen met bedrijven.
- 8 Dit zal in onderling overleg met de leerlingen gebeuren, rekening houdend met het marktonderzoek. Uit de collectie wordt een selectie gemaakt van het meest interessante en succesvolle ontwerp.
Veel aandacht besteden aan de mondelinge verantwoording. Zo leert de leerling vanzelf verkoopargumenten gebruiken.
- 9-10 Alleen de geselecteerde grondstof bestuderen, bijvoorbeeld door groepsopdrachten te geven en de materialen te laten uittesten. Eigenschappen en onderhoud van de gekozen materialen laten opzoeken in informatiebronnen die beschikbaar zijn. Eventueel een gastspreker uitnodigen voor passende lezingen. De leerling legt documentatie aan over de gebruikte grondstoffen.
Daar de grondstof van ontwerp tot ontwerp, van jaar tot jaar verschilt, zal men een tabel opmaken van de grondstoffen die de leerling reeds besproken heeft. Deze ingevulde tabel gaat met de leerling telkens mee naar het volgende jaar.
Bedoeling hiervan:
  - collega's inlichten over behandelde leerinhouden die van jaar tot jaar kunnen verschillen;
  - in de loop van de tweede en derde graad komen de belangrijkste vezels zeker éénmaal aan bod.
- 11 Werktekeningen/technische schetsen verduidelijken: belijningen opzoeken, benamingen noteren, mogelijke verhoudingen die bepalend zijn voor het uitzicht van het ontwerp aanduiden, afwerkingen die de vorm bepalen bespreken ... Dit verduidelijken door detailschetsen. Een werktekening/technische schets bevat bruikbare gegevens voor het maken van een patroon en een productierijp patroon (zie doelstelling 26). De werktekening groeit naar mate men vordert in de modelontwikkeling.
- 12 De leerinhouden in verband met technisch tekenen (o.a. kader, hoofding, lijntypes ...) groeien aan in de loop van de verschillende opdrachten. De verwerking gebeurt bij voorkeur met de computer.
- 13 Via groepsopdrachten de leerlingen laten brainstormen.
- 14 Proefondervindelijk de leerinhouden aanbrengen. Enkel dié nieuwe leerinhouden, die deel uitmaken van het ontwerp, aanleren.
- 15 Nodige aanduidingen niet vergeten alvorens de driedimensionale vorm vlak te plaatsen. Dit alles gebeurt onder begeleiding. Eventueel oude kledingstukken open knippen en vlak brengen om de leerling goed het verschil tussen drie- en tweedimensionale vorm te laten waarnemen ...

- 16 Eerst de leerling zelf laten opzoeken welke maten er nodig zijn. Eventueel laten aanvullen met gegevens uit bestaande matenlijsten. Nodig materieel om maten te nemen bespreken. Matenlijst noteren.
- 17 Laat de leerling op zoek gaan naar verschillende matenreeksen met verduidelijking van de opgenomen maten.
- 18 Zoveel mogelijk per ontwerp een andere manier kiezen voor het opzoeken van de vorm. De leerling zelfstandig de patroonvorm laten ontdekken, bijvoorbeeld bij het zoeken van de patroonvorm van een broek. Dit kan experimenteel gebeuren op een etalagepop, een beer, ...
Indien er gebruik wordt gemaakt van een archiefpatroon de leerling wegwijs maken zodat hij/zij een keuze kan maken uit een aantal vormen. In het archiefpatroon de opgenomen maten controleren. Bij de constructie van vormen (patronen) voor kledingstukken, vertrekt men van een basispatroon.
- 19 Juiste benamingen, soorten en gebruik bespreken van alleen maar dat tekenmateriaal dat de leerling zal gebruiken. Nut van aangepast tekenmateriaal laten ondervinden.
- 20 Tijdig starten met de CAD-leerinhouden. Rekening houden met de voorkennis van de leerling en met leerinhouden die aangeboden worden in de lessen Informatica. Bezoek brengen aan de lessen CAD bij de leerlingen van de hogere jaren.
- 21 Bij voorkeur de leerling eerst op werkelijke grootte laten tekenen om zicht te krijgen op de juiste weergave van het ontwerp. Patroon eventueel driedimensionaal controleren om de verhoudingen beter te kunnen evalueren. Steunen op de wiskundige voorkennis. De leerling onmiddellijk, via kleine opdrachten, met de computer laten werken. Gebruikmaken van de voorbereidende oefeningen uit "*Digiteren en wijzigen van patronen*": enkel wat nodig is om tot het patroon te komen. Aandacht voor de naamgeving bij het bewaren op diskette. Uitplotten van de vormen op verschillende schalen. Constante aandacht voor zorg en nauwkeurigheid.
- 22 Indien nodig een proefmodel realiseren als groepsopdracht in de praktijk. Dit kan gebeuren in de lessen Vormgeving of tijdens de Praktijk. De uitwerking gebeurt in een proefmateriaal dat zo dicht mogelijk het gekozen materiaal van het ontwerp benadert. Het proefmodel globaal uitwerken zonder detailafwerkingen (schijn-af). Bij het hanteren van een archiefpatroon kan deze uitwerking vervallen als de lijntoile de creatie sterk benadert.
- 23 Indien het proefmodel een kledingstuk is, wordt het aangepast op een typemannequin. De leraar Creatie betrekken bij de beoordeling. We stellen ons de vraag: "Beantwoordt ons proefmodel aan het oorspronkelijke ontwerp?" Zie ook doelstelling 2.
- 24 Enkel die aanpasfouten bespreken die van toepassing zijn in het proefmodel. Verbeteringen in verband met aanpas aanleren in het proefmodel of prototype.
- 25 Deze opdrachten moeten in samenwerking en gelijktijdig met de praktijk gebeuren. De resultaten van het onderzoekwerk in de praktijk worden gebruikt om het snijpatroon te maken. Afgewerkte werkstukken meebrengen en bestuderen. Zeer goed de 'prijs - kwaliteit' filosofie uitleggen.
- 27 Aandacht hebben voor het economisch werken bij het tekenen van de hoeken.
- 28 Belang van een correct patroon doen inzien door te verwijzen naar een vlotte uitvoering. Kwaliteitseisen vooropstellen IKZ-attitude: zelfcontrole.

- 29 Standaardsymbolen uit het archief gebruiken.
- 30 In samenwerking met wiskunde in verband met assenstelsel en kwadranten. Raderbladen bestuderen.
- 31 Op eenvoudige meetkundige figuren een gradatie toepassen om het principe te verduidelijken; nadien complexere vormen leren graderen.
- 32 Manier van werken in de snijzaal illustreren met een video-opname en/of een bezoek aan de snijzaal van de school tijdens de lessen van de hogere jaren.
- 33 Via groepswork komen tot de beste oplossing. Eventueel verschillende schikkingen opzoeken en vergelijken met elkaar.
- 34 De schets van de intekening gebruiken om inzicht te krijgen in de formule van de materiaalberekening.
Het snijplan zo laten uitleggen en globaliseren, zodat ze niet de lengte onthouden, maar wel de opbouw.
Benadrukken van de milieuproblematiek. Creatief zijn in de verwerking van restmateriaal.
- 35 Videomateriaal gebruiken, ook nieuwe tv-programma's hanteren. Zie ook pakket Beroepseconomie deel 2.

5.2 Didactisch materiaal en informatie

Stalen van verschillende materialen.

Standaard: Modemagazine

Textiel ABC, Eitex, vzw, Europees Huis van Textiel en Kleding, Brussel, 1997.

Vezeltabel

Video-opnamen:

- Modehuis - danshuis
- Confectie is méér dan ...
- Van recente tv-programma's in verband met mode

WEEKEND KNACK: Speciaal MODE

6 EVALUATIE

zie Algemeen deel, punt 4, blz. 10.

7 MINIMALE MATERIELE VEREISTEN

zie Algemeen deel, punt 5, blz. 13.

8 BIBLIOGRAFIE

BOREST-OTTO, A.C.C., LEUNE-RITTEL, A.E., SCHRAMA, C.T.M., VEEZE-LIJFTOGT, J.H., Mode vorming, Edu' Actief Meppel, 1996.

- DE CRAECKER**, Textieltechnologie, Plantyn, Deurne, 1984.
IVOC PUBLICATIES, o.a. Is er een markt voor ecokleding? IVOC, Brussel, 1997.
PETRA II, Mode en milieu, Dienst Europese projecten, Brussel, 1995.
POLFLIET, G., Exploratie - de wereld van de textielvezels, Plantyn, Deurne, 1989.
VANOOSTEN, L., Textielwarenkennis, Plantyn, Deurne.
VAN PAESSEN, L., Eenvoudige textielwarenkennis, Wolters-Noordhoff, Groningen/Leuven.
VVKSO-PUBLICATIES, Licap, Brussel.
- Beroepseconomie
  - CAD-CAM
  - Technisch tekenen
  - Graderen
  - Didactische werkvormen

Nuttige adressen

DEPARTEMENT ONDERWIJS, Afdeling Informatie en Documentatie, Cel Publicaties, Hendrik Consciencegebouw, Emile Jacqmainlaan 165, 1210 Brussel, tel. (02)553 66 53, fax (02)553 66 54.
DIENST EUROPESE PROJECTEN, Koningstraat 93, 1000 Brussel, tel. (02)227 14 11.
LICAP (VVKSO), Guimardstraat 1, 1040 Brussel, tel. (02)509 96 70-72, fax (02)509 97 04.
IVOC (Instituut voor Vorming en Onderzoek in de Confectie), Montoyerstraat 31, 1000 Brussel, tel. (02)511 53 50, fax (02)511 71 91.
NAVETEX (Nationaal Verbond van Textiel- en Kledingdetailisten), Spastraat 8, 1000 Brussel, tel. (02)238 06 51, fax. (02)230 64 44
ETITEX, Europees Huis van Textiel en Kleding, Montoyerstraat 24, 1000 Brussel, tel. (02)238 10 11, fax (02)230 47 00.
IPB, Jezusstraat 16, 2000 Antwerpen, tel. (03)232 88 55.
DE BRUG, Gent, tel. (09)226 38 69.
DETEX - TMO, Postbus 183, 3940 Doorn NL.
Algemeen Belgisch Vlasverbond, Oude Vestingstraat 15, 8500 Kortrijk, tel. (056)22 02 61.
Wools of New Zealand, R. Vandendriesschelaan 18, 1150 Brussel, tel. (02)772 79 00.
Provinciaal Veiligheidsinstituut, Jezusstraat 28, 2000 Antwerpen, tel. (03)203 42 00.
Provinciaal Instituut voor Milieu-educatie, Mechelsesteenweg 365, 2500 Lier, tel. (015)31 95 11.
Mode ... Information Belgium, Hubert Frère Orbanlaan 644/649, 9000 Gent, tel. (09)224 43 87, fax (09)224 43 95.

CREATIE EN MODE

Tweede graad TSO

PV PRAKTIJK *MODE*

**Eerste leerjaar: 4 uur/week
Tweede leerjaar: 4 uur/week**

In voege vanaf 1 september 1999

D/1999/0279/037A

INHOUD

1	BEGINSITUATIE	43
2	ALGEMENE DOELSTELLINGEN	43
3	ALGEMENE PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN	43
4	LEERPLANDOELSTELLINGEN EN LEERINHOUDEN	44
4.1	Onderzoeksfase	44
4.2	Realisatiefase	45
4.3	Evaluatiefase	46
5	PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN EN DIDACTISCHE MIDDELEN	46
5.1	Onderzoeksfase	46
5.2	Realisatiefase	48
5.3	Evaluatiefase	48
5.4	Didactisch materiaal en informatie	48
6	EVALUATIE	49
7	MINIMALE MATERIELE VEREISTEN	49
8	BIBLIOGRAFIE	49

1 BEGINSITUATIE

Hier komen leerlingen die in het tweede leerjaar de basisoptie ‘Creatie en vormgeving’ gevolgd hebben samen met leerlingen die nu pas kiezen voor deze richting in de tweede graad.

Alle leerlingen zijn reeds geconfronteerd geweest met de opeenvolgende stappen van het technologisch proces.

De leerlingen die uit ‘Creatie en vormgeving’ komen, konden al kennismaken met diverse apparaten typisch voor de verwerking van soepele materialen. De aandacht van de leerlingen werd reeds vaak gevestigd op de attitude “orde”. Zij hebben ook gewerkt rond kwaliteitsnormen en toleranties. Doorheen dit alles werd aandacht besteed aan het werken aan een positief zelfbeeld en leerden de leerlingen rekening houden met de ideeën van de groep.

2 ALGEMENE DOELSTELLINGEN

- Probleemoplossend denken en handelen.
- Alle aspecten die de uitvoering van het ontwerp bepalen onderzoeken.
- Een prototype ergonomisch realiseren rekening houdend met organisatie en IKZ-principes.
- Veiligheidsvoorschriften spontaan toepassen.
- Het prototype op een artistieke en commerciële manier in zijn context presenteren.
- Het bereikte eindresultaat objectief beoordelen volgens de eisen van de doelgroep.
- Werken aan de volgende attitudes:
  - beroepsgerichte belangstelling;
  - creatieve ingesteldheid;
  - positieve ingesteldheid tegenover nieuwe technologieën;
  - orde, stiptheid en netheid;
  - zelfdiscipline;
  - willen samenwerken;
  - zin voor verantwoordelijkheid.

3 ALGEMENE PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN

- Het is noodzakelijk om hier geïntegreerd te werken met Creatie en Vormgeving. In de lessen Creatie zal het ontwerp vaste vorm krijgen. De ontleding en vormstudie van het ontwerp gebeurt in de lessen Vormgeving. De gegevens van het ontwerp worden doorspeeld aan de leraar van ‘Praktijk’. De leraar is met andere woorden op de hoogte van de doelstellingen en inhouden van de lessen Creatie en Vormgeving.
- In de lessen van Praktijk wordt er in groep gewerkt aan:
  - uittesten van de grondstof op de verwerking;
  - leren gebruiken en uittesten van materieel;
  - detailstudies uitvoeren.
- Een prototype individueel realiseren.
- Binnen het grote aanbod van informatie leert de leerling zijn weg te vinden. Hij leert selecteren en de informatie juist aanwenden om tot een oplossing te komen.
- Wat betreft de studie van de details (in functie van het product) wordt de nadruk gelegd op het actief zoekwerk van de leerling.
- Er moet voldoende archiefmateriaal voorhanden zijn om de leerling te ondersteunen in zijn zoekwerk; stalen van materialen, detailstudies van kledingstukken, instructiefiches, gebruiksaanwijzingen van apparaten ...

- Samenstellen van een organogram aan de hand van verschillende functieprofielen loopt als een rode draad door de lessen Praktijk.
- Het lokaal moet aantrekkelijk zijn en de hedendaagse visie op de studierichting ‘Creatie en mode’ uitstralen.

4 LEERPLANDOELSTELLINGEN EN LEERINHOUDEN

4.1 **Onderzoekfase**

LEERPLANDOELSTELLINGEN

LEERINHOUDEN

1 Ontleden en toelichten van de constructie van het ontwerp.	- productanalyse • delen • grondstoffen en toebehoren • mogelijke afwerkingen
2 De geschiktheid van materialen voor een bepaalde toepassing uittesten, dit wil zeggen: - Machines indelen volgens de ISO-normen. - Benoemen van de grote delen van de gebruikte machines. - De machine juist instellen. - Benoemen en vervangen van onderdelen en randapparatuur. - Gebruiken van de apparatuur op een efficiënte, ergonomisch verantwoorde en veilige manier. - De gevolgen van de instelling van de strijkapparatuur op het materiaal kennen.	- machines • stiksteekmachine: steekklasse 301 - 304 • overlockmachine: steekklasse 500 - machinenaald - randapparatuur - ... - strijkapparatuur • strijkijzer • stoomstrijkijzer • strijkpers • thermocoleerpers - apparatuurinstelling • temperatuur • druk • tijd • afkoeling - strijktechnieken • voorbereidende strijk • tussenstrijk • eindstrijk
3 Opzoeken en ontwerpen van detailstudies. Afwerkingsbibliotheken aanmaken en raadplegen.	- machinetechnieken - werkinstructieformulier • manueel • met de computer

4 Opstellen van productieplanning.	- werkorganisatie • fabricageschema • grofstructuur • fijnstructuur
5 Bespreken van de IKZ-filosofie.	- begripsomschrijving - basisprincipes - toepassingen uit eigen werkterrein
6 Vastleggen van kwaliteitseisen en toleranties.	- kwaliteitseisen - toleranties
7 Tijdens de arbeid een gezonde lichaamshouding aannemen en kunnen verklaren waarom een houding goed of niet goed is.	- lichaamsergonomie
8 Inrichten van een ergonomische werkpost.	- werkpostschikking

4.2   Realisatiefase

LEERPLANDOELSTELLINGEN

LEERINHOUDEN

9 Visuele controle van materialen en toebehoren.	- ontvangstcontrole - visuele controle - krimpcontrole
10 Snijden van het prototype.	- snijden - markeren
11 Uitvoeren van het prototype volgens opgegeven afwerkingstechnieken.	- afwerkingstechnieken • voorbereiding • subassemblage • assemblage • finishing
12 Toepassen van permanente controle.	- controlefiche • kwaliteitseisen • toleranties
13 Bijsturen van het fabricageschema.	

- 14 Opnoemen van taken in het confectiebedrijf in verband met het maken van het product.
- modelmaken
  - ontvangstcontrole
  - opleggen
  - snijden en markeren
  - confectie voorbereiden
  - eenvoudig stikken
  - subassembleren
  - gecombineerd stikken
  - persen, strijken, stomen, plisseren
  - kwaliteitscontrole
  - opplooien, etiketteren en verpakken

4.3 Evaluatiefase

LEERPLANDOELSTELLINGEN

LEERINHOUDEN

- 15 Toetsen van het prototype aan de vooropgestelde gegevens uit het marktonderzoek. Eventueel bijsturen alvorens het prototype in productie te brengen.
- productevaluatie aan de hand van het marktonderzoek
    - bruikbaarheid/ergonomisch
    - uitvoerbaarheid
    - doelgroep
    - prijsklasse
- 16 Het proces beoordelen.
- procesevaluatie
    - productieproces
    - individueel proces

5 PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN EN DIDACTISCHE MIDDELEN

5.1 Onderzoekfase

- 1 Door het analyseren van het ontwerp worden de hoofdelementen, de elementen waaruit de hoofdelementen bestaan en de toebehoren afgeleid en genoteerd. Dit kan aan de hand van een afgevoerd product of aan de hand van de gesneden delen. Mogelijke afwerkingen worden opgezocht hetzij door waarneming op producten of het raadplegen van afwerkingsbibliotheken (CAD). De keuze van de meest gepaste afwerking zal afhangen van de verhouding prijs/kwaliteit/beschikbaar machinepark. Soms zal het ontwerpen van afwerkingen noodzakelijk zijn.
Naargelang het ontwerp kan dit onder de vorm van een geschreven of een grafische voorstelling. Zie Beroepseconomie deel 4.
- 2
  - Aanleggen van steekkaarten die later kunnen aangevuld worden. Klasseren volgens ISO-normen (bibliotheek raadplegen).
  - Bij het gebruiken van een nieuw apparaat de handleiding correct kunnen lezen en gebruiken. De leerling gebruikt de bundel Machinetechnologie deel 2.

- Bij een apparaat alleen die functies aanleren die men nodig heeft om het prototype te vervaardigen. Dit allemaal zeer praktisch aanleren. De leerling ruim de tijd geven om zelf te experimenteren.
  - De leerling moet zo ingesteld zijn dat hij steeds zoekt naar eenvoudige manieren en/of randapparaten om de uitvoering van werkstukken te vergemakkelijken en de kwaliteit te verhogen.
  - Steeds oog hebben voor een veilige en ergonomische werkhouding. Het aanleren van de juiste attitude gebeurt niet door éénmalige uitleg, maar door een permanente aandacht voor deze problematiek.
  - Aanleren van nieuwe technieken door demonstratie. De leerlingen laten experimenteren met de strijk- en persapparatuur op diverse soepele materialen.
Zie Machinetehnologie, deel 2 (strijkapparatuur).
  - De leerlingen testen zelf de te verwerken materialen uit. De resultaten worden klassikaal besproken. Fiches worden aangelegd met de ervaringen in verband met de verwerking van de verschillende gebruikte materialen. Deze kunnen in de volgende jaren worden aangevuld.
Om te komen tot een volledige test zijn vele stappen nodig (zie deeldoelstellingen bij 2).
- 3 De detailstudies worden gekozen in functie van het ontwerp. Ze kunnen in papier of in het geselecteerde materiaal uitgewerkt worden. Voor het onderzoekwerk bij voorkeur vertrekken van afgewerkte modellen. Bijvoorbeeld details van afgeschreven werkstukken/kledingstukken af- of uitknippen. De kwaliteit is in dit stadium minder belangrijk dan de toegepaste methode. Permanent aandacht geven aan de veiligheid, inrichting van de werkruimte en aan ergonomisch werken. De bestaande instructieformulieren raadplegen, aanvullen of wijzigen. Eenvoudige afwerkingsformulieren kunnen in groep worden opgemaakt. Dit kan manueel of met de computer gebeuren. De resultaten van het onderzoekwerk in de praktijk worden gebruikt om het snijpatroon te maken. (zie ook doelstelling 25 in het leerplan Vormgeving)
- 4 De leerling probeert de verschillende mogelijkheden uit om tot een fabricageschema te komen afhankelijk van het werkstuk:
- De verschillende bewerkingen op fiches schrijven. Deze fiches schikken op een stramien van een fabricageschema. Zo komen de leerlingen zelf tot een logische ordening.
  - Archiefmateriaal ter beschikking stellen. Een fabricageschema van een gelijkaardig product wijzigen of aanvullen.
  - Het fabricageschema in de loop van de uitwerking van het product laten groeien (opmaken of vervolledigen).
- Door met verschillende kleuren de werkposten te markeren kan men de werkvolgorde aanduiden in het fabricageschema.
- 5 Voorbeelden laten zoeken en uitwerken uit het eigen werkterrein. Permanent aandacht geven aan IKZ. Zie Beroepseconomie deel 5, IKZ.
- 6 Kwaliteitseisen en toleranties vastleggen in tabellen, rekening houdend met het soort product en de prijsklasse. De normen moeten meetbaar zijn. De toleranties worden scherper gesteld naargelang het niveau van de leerlingen verhoogt. Hier maken de leraren best afspraken over de verschillende jaren heen. Zie ook Beroepseconomie deel 5, IKZ.
- 7 De leerlingen bewust maken van de noodzaak van een goede lichaamshouding en indien nodig ze stimuleren tot het verbeteren ervan. Klachten naar aanleiding van een slechte houding opsporen, verbeteren, bespreken met bevoegde personen zoals MST, verpleegkundige, kinesitherapeut, dokter ...
Zie ook Petra-project: video en dia's.

- 8 In groep een goede werkpostschikking laten opzoeken. We moeten de leerlingen zover brengen dat ergonomisch werken een automatisme wordt.
Zie ook Beroepseconomie deel 5, Ergonomie.

5.2 Realisatiefase

- 9 De leerlingen voeren individueel of in groep diverse eenvoudige controles uit zoals egaliteit van de kleur, kleurvastheid, weefselmaten, structuur, patroon, vleug, weeffouten, beschadiging uitzicht ...
Door proeven de leerlingen laten ondervinden dat de controle op het krimpen zeer belangrijk is.
- 10 Eenheidsstuk (prototype) uitsnijden volgens de schets van het snijplan (zie doelstelling 33 in het leerplan Vormgeving).
- 11 Vermits een grondige studie de uitwerking van het prototype voorafging kan de concrete uitvoering in het gekozen materiaal snel en vlot gebeuren. Leerlingen die vlug werken kunnen eventueel een aanvullend werkstuk gelijklopend uitvoeren (mogelijkheid tot restverwerking).
- 12 Zelfcontrole rekening houdend met de IKZ-filosofie. Evaluatiefiche met kwaliteitseisen en toleranties gebruiken.
- 13 Opgemaakt fabricageschema volgen en eventueel bijsturen.
- 14 Het volstaat dat de leerlingen de verschillende functies van het organogram kunnen opnoemen. Bij het aanbrengen van deze leerinhouden legt men de link met de huidige bedrijfsactiviteiten.
Zie ook Beroepseconomie deel 2.

5.3 Evaluatiefase

- 15 Onderzoeken of het prototype beantwoordt aan de vooropgestelde eisen van de doelgroep door uit te testen, te gebruiken, te dragen, het voor te stellen aan de doelgroep ...
Bijsturen van het prototype voor het eventueel in productie te laten brengen door de leerlingen van het BSO.
Deze bijsturing en/of samenwerking moet zo frequent mogelijk gebeuren tijdens het volledige ontwikkelingsproces. Immers, op het volledig afgewerkte product zijn slechts detailwijzigingen mogelijk. Hoe vroeger de samenwerking start en hoe uitgebreider ze is, des te gemakkelijker is het om tijdig bij te sturen.
- 16 Welke onderdelen van het productieproces zijn vlot gegaan? Wat kan beter? Hoe verliep het proces bij de leerling zelf? Welke onderdelen gingen vlot? Waaraan zal vooral nog moeten gewerkt worden? ...

5.4 Didactisch materiaal en informatie

Handleidingen van machines en apparaten

Stalen van verschillende materialen

Textiel ABC, Etitex, VZW, Europees Huis van Textiel en Kleding, Brussel, 1997.

Vezeletabel

Video-opnamen:

- Modehuis - danshuis
- Modemakers
- Confectie is méér dan ...

6   **EVALUATIE**

Zie Algemeen deel, punt 4, blz. 10.

7   **MINIMALE MATERIELE VEREISTEN**

zie Algemeen deel, punt 5, blz. 13.

8   **BIBLIOGRAFIE**

DE CRAECKER, Textieltechnologie, Plantyn, Deurne, 1984.

PETRA II, Mode en milieu, Dienst Europese projecten, Brussel, 1995.

POLFLIET, G., Exploratie - de wereld van de textielvezels, Plantyn, Deurne, 1989.

PUBLICATIES VAN HET VVKSO, Licap, Brussel.

- Beroepseconomie
- Machine technologie
- Technisch tekenen
- Didactische werkvormen

VANOOSTEN, L., Textielwarenkennis, Plantyn, Deurne.

VAN PAESSEN, Eenvoudige textielwarenkennis, Wolters-Noordhoff, Groningen/Leuven.

Nuttige adressen

LICAP (VVKSO), Guimardstraat 1, 1040 Brussel, tel. (02)509 96 70-72, fax (02)509 97 04.

IVOC (Instituut voor Vorming en Onderzoek in de Confectie), Montoyerstraat 31, 1000 Brussel, tel. (02)511 53 50, fax (02)511 71 91.

NAVETEX (Nationaal Verbond van Textiel- en Kledingdetailisten), Spastraat 8, 1000 Brussel, tel. (02)238 06 51, fax (02)230 64 44.

ETITEX, Europees Huis van Textiel en Kleding, Montoyerstraat 24, 1000 Brussel, tel. (02)238 10 11, fax (02)230 47 00.

IPB, Jezusstraat 16, 2000 Antwerpen, tel. (03)232 88 55.

DE BRUG, 9000 Gent, tel. (09)226 38 69.

DETEX - TMO, Postbus 183, 3940 Doorn NL.

Algemeen Belgisch Vlasverbond, Oude Vestingstraat 15, 8500 Kortrijk, tel. (056)22 02 61.

Wools of New Zealand, R. Vandendriesschelaan 18, 1150 Brussel, tel. (02)772 79 00.

Provinciaal Veiligheidsinstituut, Jezusstraat 28, 2000 Antwerpen tel. (03)203 42 00.

Provinciaal Instituut voor Milieu-educatie, Mechelsesteenweg 365, 2500 Lier, tel. (015)31 95 11.

CREATIE EN MODE

Tweede graad TSO

TV OPVOEDKUNDE/TOEGEPASTE PSYCHOLOGIE
Sociale en communicatieve vaardigheden

Eerste leerjaar: 2 uur/week
Tweede leerjaar: 2 uur/week

In voege vanaf 1 september 1999

D/1999/0279/037A

INHOUD

1	BEGINSITUATIE	53
2	ALGEMENE DOELSTELLINGEN	53
3	ALGEMENE PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN	54
4	LEERPLANDOELSTELLINGEN EN LEERINHOUDEN	55
4.1	Ikzelf: zelfkennis, zelfexploratie	55
4.2	Wie zijn de anderen?	56
4.3	Communicatie	56
4.4	Communicatieve en sociale vaardigheden	57
5	PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN EN DIDACTISCHE MIDDELEN	58
6	EVALUATIE	59
7	MINIMALE MATERIELE VEREISTEN	59
8	BIBLIOGRAFIE	59

1 BEGINSITUATIE

Tijdens hun schoolloopbaan worden leerlingen op verschillende momenten geconfronteerd met Sociale en communicatieve vaardigheden, reeds vanaf de kleuterschool. In de loop van de jaren wordt er gestreefd naar een toenemende complexiteit van vaardigheden en contexten en naar een beter inzicht in sociale omgang.

Training in sociale vaardigheden helpt de jongeren om gezonde keuzes te maken en risico's te kunnen inschatten. Het verbeteren van de relaties van jongeren met hun omgeving, school, thuis en gemeenschap werd besproken.

Tijdens de lessen Creatie en vormgeving werden de leerlingen actief betrokken bij het didactisch gebeuren. Zij leerden zich verstaanbaar uitdrukken en werkten aan uiteenlopende attitudes. Het werken in groepen en de groepsverbondenheid werd op gang gebracht.

Elke leerling kreeg een impliciete vorming via de opvoeding thuis, de contacten met leeftijdsgenoten en de omgeving. Vandaar dat we te maken krijgen met een zeer heterogene groep, enerzijds leerlingen die sociaal, vlot en vaardig zijn en anderen die nog onbehouwen en onbeholpen zijn.

Bij het begin van de tweede graad bevinden de leerlingen zich in volle puberteit en zijn sterk bezig met relaties. Ze voelen zich ook aangetrokken tot experimenteren. Voor bepaalde zaken moet dit kunnen binnen de school. Hier kunnen ze leren uit hun ervaringen.

De meeste leerlingen kiezen bewust voor 'Creatie en mode'. Het is een positieve keuze waarbij het creatieve en het praktische voorrang krijgen.

2 ALGEMENE DOELSTELLINGEN

Centraal staat het werken aan waarden, attitudes en vaardigheden zoals:

- authenticiteit, echtheid vanuit denken en voelen;
- respect voor zichzelf, zich aanvaarden zoals men is, persoonlijke talenten verkennen en daar gelukkig om zijn;
- inlevingsvermogen;
- coöperatieve ingesteldheid;
- duidelijk taalgebruik;
- denken en spreken vanuit een visie die steunt op gelijkwaardigheid van mensen;
- een commerciële houding die ook de klanten tevredenstelt.

We stellen ook als doel om vanuit interacties te werken aan zichzelf - het individu - om vandaar uit verder te bouwen aan de relatie met de anderen. Daarvoor is nodig:

- een duidelijke zelfkennis en een positief zelfbeeld;
- kennis van de andere;
- vaardig zijn qua interactie: verbale en non-verbale communicatie, communicatie via de creativiteit van kleuren, vormen, technieken en producten.

Dit houdt in:

- inzicht krijgen in zichzelf;
- aanleren en inoefenen van vaardigheden om een positief zelfbeeld op te bouwen;
- attitudes en sociale vaardigheden ontwikkelen om te kunnen participeren en communiceren in diverse sociale netwerken: gezin, vrije tijd en werk;

- bewust worden van de invloeden die in de omgang met anderen en de omgeving aanwezig zijn: heel belangrijk hierbij zijn de vrienden en de peergroups;
- aanleren van communicatie via materiële en artistieke expressievormen.

3 ALGEMENE PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN

Wegens het procesmatig karakter van training in lessen Sociale en communicatieve vaardigheden is het nodig om de twee lesuren bij elkaar te laten aansluiten.

De leraar die deze opdracht krijgt moet in ieder geval bereid zijn tot team-teaching met de leraren van andere vakken zoals Creatie, Vormgeving en Praktijk: leerlingen en leraren van diverse vakken zullen in team werken aan een ontwerp of thema.

Het gaat bij Sociale en communicatieve vaardigheden om een doe-vak, een ervaringsvak waarbij één van de werkvormen is: op een creatieve en expressieve wijze gebruikmaken van vervormbare materialen.

De ervaringen, technieken, vaardigheden, opgedaan binnen de vakken Creatie, Vormgeving en Praktijk zullen ook hun toepassing vinden in expressieve vormen van communicatie.

De vaardigheden die aangebracht worden binnen de lessen Sociale en communicatieve vaardigheden kunnen meteen ook toegepast worden in de vakken Creatie, Vormgeving en Praktijk.

Op klasniveau gaat de leraar een relatie aan met alle leerlingen, hoe verschillend ze ook zijn. De relatie is gebaseerd op wederzijdse erkenning, aanvaarding en vertrouwen. Een leraar moet inzien (en naar dat inzicht ook handelen) dat deze relatie, naast een goede didactiek, even belangrijk is voor de ontwikkeling van een positief zelfbeeld en de betrokkenheid bij de leerling. Vaak vergt dat een aanpassing van het communicatief handelen van de leraar. Belangrijk/noodzakelijk lijken hier vorming en training van de leraar en het lerarenteam.

De toepassing van vaardigheden in de praktijk is erg belangrijk (herkennen, begrijpen, beoordelen, ingrijpen, aanwenden ...). De transfer naar de latere beroepsactiviteit is het einddoel. Omdat de transfer evenwel niet automatisch gebeurt, moet er in de les voldoende aandacht aan besteed worden.

Bij de verwerking van de leerinhouden laat de leraar zich steeds leiden door het nut en de bruikbaarheid ervan om de leerlingen te leren op een open, constructieve en creatieve wijze om te gaan met veranderende leefomgevingen. Het is aangewezen dat de leerinhouden toegepast worden binnen de plaatselijke omstandigheden, actuele situaties en gericht op de individuele belangstelling van de betrokkenen.

4.1 Ikzelf: zelfkennis, zelfexploratie

LEERPLANDOELSTELLINGEN

LEERINHOUDEN

1 De persoonlijkheid kunnen omschrijven als resultante van verschillende factoren.	– erfelijke factoren – omgevingsfactoren
2 Enkele factoren die de persoonlijkheid beïnvloeden kunnen omschrijven en het belang ervan voor de ontwikkeling uitleggen.	Factoren als – uiterlijk – rijping – capaciteiten – cultuur – leefomgeving – ..
3 Het onderscheid kunnen maken tussen waarneembare feiten en subjectieve ervaringen.	– waarneembare feiten: observeerbaar gedrag en voorkomen – subjectieve ervaringen: op basis van eigen gevoelens, gedachten, idealen, vroegere ervaringen enzovoort
4 Eigen belevingen en ervaringen durven naar buiten brengen en bespreekbaar stellen.	– verbale communicatie: neerschrijven, bespreken – non-verbale communicatie: creatieve vormgeving
5 Het begrip “zelfbeeld” kunnen toelichten.	
6 Zichzelf kunnen voorstellen, eigen gedrag verkennen en omgaan met eigen mogelijkheden en tekorten.	
7 Enkele voorbeelden kunnen geven van een vertekend zelfbeeld.	Bijvoorbeeld: – minderwaardigheidsgevoel – grootheidswaan – ...
8 De relatie tussen zelfbeeld en motivatie kunnen aangeven en met voorbeelden verduidelijken.	– zelfvertrouwen – sociale vergelijking – ...

4.2 Wie zijn de anderen?

LEERPLANDOELSTELLINGEN

LEERINHOUDEN

- 9 Op een objectieve manier waarneembaar gedrag en voorkomen van iemand kunnen beschrijven.
- 10 Met voorbeelden kunnen aantonen dat het gedrag en voorkomen soms wel en soms niet weergeeft wat de ander voelt en denkt.
- 11 In voorbeelden kunnen aantonen hoe het beeld dat we van de ander hebben mee bepaald wordt door eigen visies en opvattingen.
- belang van goede waarneming of observatie
  - subjectieve interpretatie van de waarneming
  - risico van “de eerste indruk”
  - beeldvorming
  - rol van vooroordelen
  - roddel

4.3 Communicatie

LEERPLANDOELSTELLINGEN

LEERINHOUDEN

- 12 Verschillende vormen van communicatie kunnen opnoemen en hanteren.
- 13 Het begrip “verbale communicatie” omschrijven.
- 14 Vormen van non-verbale communicatie herkennen en aanwenden.
- verbale communicatie
  - non-verbale communicatie: lichaamstaal, creatieve expressie ...
  - verbale communicatie: het gebruik van taal in gesproken en geschreven vormen
  - spreken (stemgebruik)
  - actief luisteren
    - inlevingsvermogen - perspectief nemen
    - uitnodigend - bekrachtigend
  - schrijven
  - lezen
  - lichaamstaal
    - gelaatsuitdrukking
    - uitstraling
    - gebaren
    - houding
    - oogcontact
    - nabijheidsdrang
    - uiterlijke verschijningsvorm
  - creatieve expressie met
    - kleuren
    - vormen
    - diverse materialen
    - kunstvormen

15 De rol van de zintuigen beschrijven als ontvangers van informatie en daar voorbeelden van geven.	– de verschillende soorten zintuiglijke waarneming
16 Communicatie omschrijven als een voortdurend, gelijktijdig en wederkerig proces van beïnvloeding.	
17 Voorbeelden geven van communicatieproblemen of -storingen.	– meningsverschil ↔ conflict – misverstand – communicatiearmoede – spreekangst – ...
18 Met voorbeelden aantonen dat de context mee bepaalt hoe de communicatie verloopt.	Context: omgangsdomeinen en -situaties, zoals – thuis- en leefsituatie – klassituatie of werksituatie – vrije tijd
19 De verschillende componenten van het communicatieproces onderscheiden en in concrete voorbeelden herkennen.	– zender – ontvanger – boodschap – medium – context

4.4 Communicatieve en sociale vaardigheden

LEERPLANDOELSTELLINGEN

LEERINHOUDEN

19 Communicatieve vaardigheden toepassen in diverse situaties, volgens een vooraf afgesproken stappenplan.	Situaties – iets vragen – luisteren – een kort gesprek voeren – nee zeggen – iets bespreken – kritiek krijgen – kritiek geven – boosheid uiten – teleurstelling uiten
20 De begrippen assertief, sub-assertief en agressief gedrag omschrijven.	
21 Assertief, sub-assertief en agressief gedrag van jezelf en van anderen analyseren in verschillende situaties.	

- 22 Het begrip menselijke interactie omschrijven en volgens een bestaand model ordenen. Bijvoorbeeld de roos van Leary
- 23 Het onderscheid kunnen maken tussen een zakelijk en een persoonlijk gesprek.
- 24 Het belang van ik- en jijboodschappen in een persoonlijk gesprek kunnen uitleggen en met voorbeelden verduidelijken.

5 PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN EN DIDACTISCHE MIDDELEN

- Vertrek vanuit de leerplandoelstellingen die je uitsplitst in lesdoelstellingen die:
  - concreet zijn,
  - duidelijk,
  - afgebakend,
  - op leerlingen-niveau,
  - praktisch,
  - ...
- De leerplandoelstellingen moeten allemaal gerealiseerd worden, maar dat hoeft niet per se in de voorgestelde volgorde.
- Het is aangewezen steeds te vertrekken van herkenbare voorbeelden of situaties uit eigen leefwereld van de leerlingen. Door een - geleide - analyse van die voorbeelden zal snel duidelijk worden waar het over gaat.
- Laat de leerlingen van bij het begin voortdurend oefenen in communicatievaardigheid, bijvoorbeeld door hen te laten antwoorden met een ikboodschap, door hen het antwoord van een ander te laten herhalen, door iets toe te passen in een beperkt rollenspel enzovoort. Let er altijd op vragen en opdrachten duidelijk te formuleren, zodat de boodschap éénduidig overkomt.
- Bepaal vooraf duidelijk het kader waarin de verwachtingen, de afspraken en de lessen zullen doorgaan.
- Gebruik creatieve werkvormen die bedoeld zijn als een uitdaging, die de jongeren aanzetten om zelf op zoek te gaan, om zelfstandig tot ontdekkingen te komen.
- Kies onderwerpen waarvan leerlingen aangeven zich ermee bezig te willen houden. Houd je lessen flexibel en afwisselend gezien de overheersende hier-en-nu-instelling van deze leerlingengroep.
- Stimuleer de leerlingen om bij het realiseren van de lesdoelstellingen op een creatieve manier gebruik te maken van kleuren, technieken, vervormbare materialen. Creatief wil zeggen schepend vanuit jezelf, niet-imiterend. Laat je inspireren door technieken, vaardigheden en realisaties aangebracht in de lessen Creatie, Vormgeving en Praktijk. Bijvoorbeeld: 'Bespreek een concept of ontwerp dat ontstaan is in deze lessen'. Laat de gemaakte opdrachten in de klas aanwezig blijven als element van lokaaldecoratie en dat kan gezien worden als een groeiproces in Sociale en communicatieve vaardigheden.
- Opteer voor verschillende didactische werkvormen, waarbij de zelfwerkzaamheid van de leerlingen aangesproken wordt.
- Laat de leerlingen wisselend individueel, in kleine en grote groepen met de opdrachten werken en leren van mekaar. Coöperatief leren moet zeker aan bod komen.

- Werk met korte (fragmenten van) video-opnamen om concrete voorbeelden van communicatie, gedrag, en dergelijke te laten waarnemen. Gebruik de videocamera om interactie, rollenspel ... op te nemen en te bespreken.

Leerlingennotities

- Zorg voor een overzichtelijke structuur, een verzorgde en aangepaste lay-out, aantrekkelijk en zinvolle illustraties ...
- Verwerk je kopieën uit vakboeken, houd dan rekening met de wetgeving omtrent auteursrechten.
- De weergave van leerinhouden moet kort en bondig zijn. Vermijd ellenlange teksten.
- De woordkeuze dient te worden afgestemd op het niveau van de leerlingen.
- Verwerk verschillende werkvormen zoals ruimte voor reflecties, opdrachten, invuloefeningen in functie van nadenken ...
- Duidelijke voorbeelden opnemen onder de vorm van een tekst, een strip, een foto ....

6 EVALUATIE

zie Algemeen deel, punt 4, blz. 10.

7 MINIMALE MATERIELE VEREISTEN

Het lokaal moet voldoende ruim zijn om de nodige expressievormen toe te laten, liefst uitgerust met gemakkelijk verplaatsbaar meubilair en een vloer uit 'warm' materiaal.

Volgende didactische middelen zijn aangewezen:

- cassetterecorder,
- videorecorder met camera en de nodige videocassettes,
- overheadprojector en transparanten,
- prikbord.

8 BIBLIOGRAFIE

BANKS, M., De kunst met jezelf te leven, Het Spectrum, Antwerpen, 1987.

BELLENS, S., GEENS, C., Vaardigheden in het omgaan met mensen, Acco, Leuven, 1980.

CAMMAER, H., Menselijke levensloop. Genetische psychologie, Acco, Leuven, 1982.

DE BEST, K., BOERTIEN, A., Communicatietechnieken, Wolters-Noordhoff, Groningen, 1990.

DE SCHRIJVER, R., DILLEMANS, R., Wegwijs cultuur, Davidsfonds, Leuven, 1986.

DROST, D., Mensen onder elkaar. Psychologie van sociale interacties, De Tijdstroom, Utrecht, 1996.

FIDDELAERS-JASPERS, R., RUIGROK, J., Communicatie in de klas, Educatieve Partners, Houten, 1997.

GEERTSEN, H., Ondubbelzinnig, Van Loghum Slaterus, Deventer, 1988.

GORDON, T., Luisteren naar kinderen. Nieuwe methode voor overleg in het gezin, Tirion, Baarn, 1997.

GROSFELD, F., BERMAN, M., Te Pas I. Zo hoort het nu. Etiquette voor de jaren negentig, De Elsevier, Brussel-Amsterdam, 1984.

HARRIS, T.A., Ik ben O.K. Hoe kunnen wij leven en laten leven?, Ambo, Baarn, 1969.

- HERBERT, M.**, Psychologie voor sociale beroepen, VUGA, 's Gravenhage, 1984.
- HOLZHAUER, F.F.O., e.a.**, Omgaan met mensen. Leer- en oefenboek, Stenfert Kroese, Antwerpen.
- JANSSENS, H.**, Als praten bij je werk hoort: gespreksvaardigheden voor hulp- en dienstverleners, Boom, Meppel, 1988.
- LEEFSLEUTELS**,
Leefsleutels voor jongeren, (eerste graad SO) begeleidersmap, 1998.
Leefsleutels in actie, (tweede en derde graad SO) begeleidersmap 1995. Leefsleutels VZW, Leopold II laan 63 bus 3, 1080 Brussel, tel. (02)421 67 20.
- MELLO-PROJECT**, Nederland.
- MINISTERIE VAN DE VLAAMSE GEMEENSCHAP**, Doelen voor heel de school, D/1997/3241/051, Departement Onderwijs, Afdeling Informatie en Documentatie Cel Publicaties, Emile Jacqmainlaan 165, 1210 Brussel, tel. (02)553 66 53.
- MULDER, L., VOORS, W., HAGEN, H.**, Oefeningenboek voor groepen, 150 korte oefeningen, Samson, Alphen aan de Rijn, 1990.
- OOMKES, F., GARNER, A.**, Praten met plezier, Boom, Meppel, 1987.
- OOMKES, F.**, Training als beroep, Deel I: Hoe een trainingsprogramma opzetten? Deel II: Oefeningen in sociale vaardigheden, Boom, Meppel, 1995.
- PATFOORT, P.**, Bouwen aan geweldloosheid, Infodok/IOT, Leuven, Brussel, 1989.
- PATFOORT, P.**, Een inleiding tot geweldloosheid, Infodok/IOT, Brussel, 1984.
- PATFOORT, P.**, Ik wil, jij wilt niet. Geweldloos opvoeden, Bakermat, Mechelen, 1995.
- REMMERSWAAL, J.**, Handboek groepsdynamica. Een nieuwe inleiding op theorie en praktijk, Nelissen, Baarn, 1995.
- SOVA-GROEP**, Samen werken, samen leren. Werkboek sociale vaardigheden, theorie en oefeningen, Nelissen, Baarn, 1982.
- STRAYHORN, J.**, Je kunt het beter uitpraten. Oefenboek voor doeltreffend communiceren, Intro, Nijkerk, 1979.
- VAN CRAEN, W.**, Omgaan met anderen, een communicatiekunst, Acco, Leuven, 1997.
- VAN GENNIP, J., LAMMERS, TH.**, Jij en de anderen. Basisboek, Educaboek, Culemborg, 1989.
- VAN MEER, K., VAN NEIJENHOF, J.**, Elementaire sociale vaardigheden, Bohn-Stafleu-Van Loghum, Houten, 1997.

Tijdschriften

- BRUG, tijdschrift voor ouders met schoolgaande kinderen, NCOV, Guimardstraat 1, 1000 Brussel.
- KLASSE, Maandblad voor onderwijs in Vlaanderen, Ministerie van de Vlaamse gemeenschap Departement Onderwijs, Brussel.
- PEDAGOGISCHE BIJDRAGEN, VVKSO, Guimardstraat 1, 1040 Brussel.

Diensten

- Aanbod spelmateriaal gericht op onder andere sociale vaardigheden:
 Centrum voor informatieve spelen, Naamsesteenweg 164, 3100 Leuven, tel.(016)22 25 17,
 fax (016)29 50 99.

CREATIE EN MODE
Tweede graad TSO

COMPLEMENTAIR GEDEELTE

KOSTUUM- EN KUNSTGESCHIEDENIS

Eerste leerjaar: 1 uur/week
Tweede leerjaar: 1 uur/week

In voegen vanaf 1 september 1999

D/1999/0279/037A

INHOUD

1	BEGINSITUATIE	65
2	ALGEMENE DOELSTELLINGEN	65
3	ALGEMENE PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN	65
4	LEERPLANDOELSTELLINGEN, PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN EN DIDACTISCHE MIDDELEN	66
5	LEERINHOUDEN	67
6	EVALUATIE	68
7	MINIMALE MATERIELE VEREISTEN	68
8	BIBLIOGRAFIE	69

1 BEGINSITUATIE

Hier komen de leerlingen die in het tweede leerjaar de basisoptie ‘Creatie en vormgeving’ gevolgd hebben samen met leerlingen die nu pas kiezen voor deze studierichting.

Allen hebben ze in de lessen geschiedenis in het lager onderwijs en in de eerste graad van het SO kennism gemaakt met de historische tijdslijn en de daaraan verbonden historische informatie.

De groep is erg heterogeen wat betreft de culturele en politieke interesse.

Zij die reeds de basisoptie ‘Creatie en vormgeving’ volgden kunnen, misschien reeds via de projecten die ze hebben uitgewerkt, geconfronteerd geweest zijn met kunstenaars waarbij de toegang tot dit domein voor hen niet wereldvreemd is.

2 ALGEMENE DOELSTELLINGEN

- Kennis, interesse en liefde verwerven voor de cultuurrichtingen via kostuum- en kunstgeschiedenis.
- Beseffen dat kleding niet alleen een uitdrukking is van een individu maar een totale waarde heeft als kunstvorm waardoor we onze visie op kleding verruimen.
- In analogie met de lessen geschiedenis zullen de leerlingen kostuum- en kunstgeschiedenis periodes herkennen en kunnen situeren.
- Kennis verwerven als voedingsbodem voor eigen werk binnen de Creatie en daardoor de creativiteit verder ontwikkelen.
- Ontwikkelen van het waarnemingsvermogen en het visueel geheugen.

3 ALGEMENE PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN

- De lessen worden opgebouwd door het constant gebruiken en vergelijken van kunstbeelden.
- Vertrekkend vanuit de voorstelling van een kostuum, afgebeeld op een origineel kunstwerk (een schilderij, een bronssculptuur, een reliëf, een glasraam, een fresco, een tapijt, een vaas ...) komen tot een analyse en beschrijving van het kostuum. Van hieruit worden de verbanden gelegd met karakteristieken uit de bouwkunst, de beeldhouwkunst, de schilderkunst, de toegepaste kunst, de muziek ... Zodoende wordt ingezien dat de kleding onlosmakelijk verbonden is met andere kunstuitingen.
- Voor de presentatie worden moderne audiovisuele middelen gehanteerd. Daar waar het mogelijk is gebruikmaken van video-opnames, een film, een bezoek aan een tentoonstelling (modemuuseum) ...
- Via deze concrete beelden komen tot de historische, sociale, economische, religieuze en politieke achtergronden.
- Door de degelijke kennis, verrijkt met enkele anekdoten, en het overtuigend enthousiasme van de leraar, de culturele bagage en de maatschappelijke visie van de leerling verruimen: de kleding speelt een grote rol in de cultuur van de maatschappij en is niet zomaar een toevallige persoonlijke modegril.
- **AL** de kunstperioden in de loop van de tweede graad bestuderen. Een goede jaarplanning is van essentieel belang zodat zeker de twintigste eeuw goed aan bod komt.
- Het is aan te bevelen om in te gaan op grote evenementen die plaatsvinden of jaarthema's en te kijken of men een link kan leggen met de lessen.

LEERPLANDOELSTELLINGEN

PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN

1	Karakteristieken van een stijlperiode van het kostuum herkennen en beschrijven.	- Via een voortraak waarbij de leerling kan steunen op de voorkennis die hij/zij bezit van de lessen geschiedenis, lessen uit het lager onderwijs en de eerste graad wordt iedere periode bestudeerd. - Zowel de dames- als de herenkostuums worden behandeld. - De beschrijving beperkt zich niet alleen tot de algemene kenmerken van de kostuums maar ook de materialen, toebehoren, kapsels, maquillage enz. worden behandeld. - Het kan geenszins de bedoeling zijn om de benamingen van details aan te leren. Toch is het belangrijk om benamingen die in het huidige modebeeld nog opduiken zeker aan te leren. Zo kan men onder andere de etymologie van de onderdelen achterhalen.
2	Terugvinden en vastzetten van de typische kenmerken van de kostuums in de bouw-, beeld-, schilder- en toegepaste kunst.	- Door simultaan beelden te projecteren van kostuums naast voorbeelden van andere kunstvormen tracht de leerling overeenkomsten tussen de diverse kunstvormen af te leiden. - Het is de bedoeling dat de leerling zich spontaan bij iedere kunstperiode een visueel beeld kan vormen waarbij de specifieke kenmerken uit die periode duidelijk tot uiting komen. - Het is ook aan te raden om een link te leggen met de muziek door een typisch muziekfragment te laten horen uit de periode die men bespreekt. Afspreken met de leraar muzikale opvoeding.
3	Situeren van de verschillende kunstperiodes op de historische tijdband.	- Op een vergrote tijdsband, die permanent in het lokaal ophangt, documentatie van iedere kunstvorm aanbrenge na bespreking. - De leerling legt een documentatiemap aan over de perioden die ze bestuderen. Deze map zullen ze ook nodig hebben in de derde graad.

- 4 De typische kunstkenmerken van iedere periode kaderen in de historische, sociale, economische, religieuze en politieke achtergronden.
- 5 Het huidige modebeeld vergelijken met de diverse kunststromingen die men reeds bestudeerd heeft.
- Beknopt weergeven van de belangrijkste karakteristieken van die tijdsgeest.
  - Deze opdracht kan men geven aan de leerling tijdens de bespreking van de verschillende kunstperioden. Maar ze kan ook gezien worden bij het verschijnen van de nieuwe collecties per seizoen. Gebruik hiervoor de extra edities uit kranten en tijdschriften die worden uitgegeven.
  - Tijdens deze lessen kan men vakoverschrijdend werken met Creatie bij het zoeken van ideeën voor een nieuw uit te werken concept.

5 LEERINHOUDEN

- 5.1 Nabije Oosten** 3de-2de mill. v. Ch.
 - Egypte
 - Mesopotamië
- 5.2 Klassieke Oudheid** 8ste eeuw v. Ch.-5de eeuw n. Ch.
 - Griekenland
 - Rome
- 5.3 Middeleeuwen** 5de-15de eeuw
 - Byzantium
 - Romaans
 - Gotiek
- 5.4 Nieuwe Tijd** 15de-18de eeuw
 - Renaissance
 - Barok
 - Rococo
- 5.5 Nieuwste Tijd** 19de-20ste eeuw
 - Classicisme
 - Restauratie
 - Romantiek
 - Impressionisme
 - Belle époque
 - Dolle jaren '20
 - Jaren '30

5.6 Eigen Tijd

na 1945

- Jaren '40
  - New-look
  - ...
- Jaren '50
  - Blue-jeans
  - H - A - Y- lijn
  - ...
- Jaren '60
  - Mini
  - Mary Quant
  - Courrèges
  - ...
- Jaren '80
  - merkencultus
  - ...
- Jaren '90
  - Belgische modeontwerpers 'de Zes van Antwerpen'
  - ...

6 EVALUATIE

Zie Algemeen deel, punt 4, blz. 10.

7 MINIMALE MATERIELE VEREISTEN

Om de diverse inhouden te kunnen realiseren moet er voldoende aandacht besteed worden aan het vaklokaal en de accommodatie. Het lokaal sluit best aan op de ruimtes waar de andere lessen van het fundamenteel gedeelte plaatsvinden om zo in de sfeer te blijven van de opleiding.

Trouwens de documentatie kan inspirerend werken op de inhouden van de andere vakken.

Beschikbare uitrusting in de school

- Personal computer met Internetaansluiting en een interactieve multimedia
- Encyclopedie
- Overheadprojector
- Diaprojector
- Video
- tv-toestel
- Vast projectievlak
- Prikbord

- ADRIAENS, F.**, e.a., Kunst van Altamira tot Heden, De Nederlandsche boekhandel, Antwerpen, 14de druk, 1992.
- ADRIAENSSEN, A.**, De grote mode-encyclopedie, Lannoo, Tielt, 1990.
- BOUCHER, F.**, Histoire du costume en occident de l'Antiquité à nos jours, Hamarion, 1965.
- BOWMAN, S., MOLINARE, M.**, A fashion for extravagante, E.P. Dutton, New York, 1985.
- CONRADS, M.**, Elseviers kostuumgids: westerse kledingstijlen van de vroege middeleeuwen tot heden, Elsevier, Amsterdam/Brussel, 3de editie, 1985.
- CRISPOLTI, E.**, Il Fururismo e la moda, Balla e gli alti, Marsilio Editori, 1986.
- HANSEN, H.H.**, Geschiedenis van het kostuum in kleur, uitgeverij Baarn, 1977.
- KEUNET, F.**, Geheimen van de Couturiers, Cantecleer-Westland, Schoten, 1985.
- LAVER, J.**, Kostuumgeschiedenis, Cantecleer-Westland, Schoten, 1989.
- STRIZHENOVA, T.**, Soviet Costums and textiles 1917-1945, Flammarison, Paris, 1991.
- VAN BEURDEN, L.**, Mode in de 20ste eeuw, Sun, Nijmegen, 1988